

**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY SZYPLISZKI
NA LATA 2024 – 2030**

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	4
2. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY SZYPLISZKI.....	9
2.1. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA.....	9
2.1.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE.....	9
2.1.2. GLEBY I ZASOBY GEOLOGICZNE.....	11
2.1.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE.....	13
2.1.4. WALORY PRZYRODNICZE, ZAGROŻENIA NATURALNE.....	14
2.1.5. WALORY KULTUROWE.....	23
2.1.6. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	23
2.2. SFERA SPOŁECZNA.....	24
2.2.1. DEMOGRAFIA.....	24
2.2.2. WIEK I WYKSZTAŁCENIE LUDNOŚCI.....	25
2.2.3. MIESZKALNICTWO.....	26
2.2.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY.....	27
2.2.5. BEZROBOCIE.....	28
2.3. SFERA GOSPODARCZA.....	29
2.3.1. ROLNICTWO.....	29
2.3.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	30
2.3.3. TERENY INWESTYCYJNE.....	31
2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	31
2.4.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA.....	31
2.4.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA.....	32
2.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI.....	33
2.4.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA, CIEPŁOWNICZA I GAZOWA.....	34
2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.....	36
2.5.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA, JAKOŚĆ EDUKACJI.....	36
2.5.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA.....	39
2.5.3. INFRASTRUKTURA KULTURY, DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA.....	40
2.5.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ.....	41
2.5.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	42
2.6. FINANSE SAMORZĄDOWE.....	43
2.7. PODSUMOWANIE DIAGNOZY – ANALIZA SWOT.....	44
3. ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY SZYPLISZKI.....	50
3.1. WIZJA ROZWOJU.....	50
3.2. MISJA ROZWOJU.....	50
3.3. CELE STRATEGII.....	52
3.4. PLANOWANE PROJEKTY.....	62
4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA.....	63
5. WYMIAR PRZESTRZENNY STRATEGII.....	67

5.1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY SZYPLISZKI	67
5.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	80
6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH.....	83
7. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	86
8. PROCES TWORZENIA STRATEGII.....	87
9. SPIS TABEL I RYSUNKÓW	88
ZAŁĄCZNIK NR 1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY SZYPLISZKI	89

1. WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Szypliszki została przygotowana zgodnie z art. 10e ust. 1 i art. 10f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2023, poz. 40 z późn. zm.) oraz z uwzględnieniem zapisów poradnika opracowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej „Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny”.

Podstawę prawną do jej przygotowania stanowi Uchwała Nr XLVI/335/2024 Rady Gminy Szypliszki z dnia 30 stycznia 2021 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

Strategia jest efektem prac zespołu zadaniowego. Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego, Strategia stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową. Została opracowana w oparciu o metodę partycypacyjną. W celu jej przygotowania przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami, zorganizowano także badanie ankietowe mające na celu zebranie informacji na temat oczekiwanych kierunków rozwoju analizowanej jednostki samorządu terytorialnego.

Strategia Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania gminą. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju gminy w perspektywie do 2030 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych. Strategia Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznym obowiązującym w Gminie Szypliszki, a także jest spójny z dokumentami wyższego rzędu. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w gminie podczas jej obowiązywania.

Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowymi aktami prawnym wykorzystywanymi podczas przygotowania Strategii były: ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

(t.j. Dz.U. 2023, poz. 40 z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. 2024, poz. 324). Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców.

Strategia Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 składa się z trzech głównych części:

- 1) wniosków z diagnozy strategicznej;
- 2) określenia strategii rozwoju, w tym wizji i misji, celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań strategicznych i oczekiwanych rezultatów ich realizacji;
- 3) określenia modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.

Celem diagnozy jest analiza potencjału społeczno-gospodarczego gminy, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania. Diagnoza jest punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i działań.

W drugiej części przedstawiono plan działań Gminy Szypliszki do 2030 roku w oparciu o wnioski z przeprowadzonej analizy. W części tej określone zostały następujące elementy: misja i wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób realizacji i finansowania Strategii, ze wskazaniem podmiotów zaangażowanych w jej wdrażanie. Ponadto przedstawiono działania, które pozwolą osiągnąć zakładane cele strategiczne.

W trzeciej części określono podstawowe kierunki dalszej polityki rozwoju prowadzonej w przestrzeni gminy.

Przy formułowaniu Strategii wzięto pod uwagę założenia obowiązujących dokumentów strategicznych i aktów prawnych wyższego rzędu oraz dokumentów obowiązujących na terenie Gminy Szypliszki tj.:

- 1) Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. (Przyjęta Uchwałą Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r.)
- 2) Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 przyjęta przez Radę Ministrów 17 września 2019 r.
- 3) Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) przyjęta Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r.
- 4) Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r.
- 5) Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r.

- 6) Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r.
- 7) Polityka energetyczna Polski do 2040 r. zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 2 lutego 2021 r.
- 8) Krajowy Plan na Rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 przyjęty przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2019 r.
- 9) Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 29 października 2014 r.
- 10) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.
- 11) Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych.
- 12) Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy.
- 13) Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.
- 14) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXVI/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego zmieniony uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXIX/356/17 z dnia 28 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. z 2017 r. poz. 2777, poz. 3270).
- 15) Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej przyjęty uchwałą nr XXXIV/414/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 20.12.2013 r. Jego aktualizację przyjęto Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XIX/236/19 z dnia 8 czerwca 2020 r. Kolejnej zmiany dokonano uchwałą nr XLIV/611/2022 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2022 r. Kolejną zmianę przyjęto uchwałą Nr LIII/841/2023 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 19.06.2023 r.
- 16) Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego do 2030 r. przyjęty uchwałą Nr XXXVI/474/2021 z dnia 29 listopada 2021 r. przez Sejmik Województwa Podlaskiego.
- 17) Program Ochrony Środowiska Powiatu Suwalskiego na lata 2021-2024.
- 18) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki.

W poniższej tabeli zaprezentowano Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Lp.	Nazwa	Uchwała	Ogłoszenie	Powierzchnia [ha]
1	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejsca obsługi podróżnych (MOP) we wsi Jeziorki gmina Szypliszki	Nr XXIII/112/97 Rady Gminy Szypliszki z dnia 29 sierpnia 1997 r.	Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 46, poz. 302	4,86
2	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów lotniskowych we wsi Przejma Wielka, gmina Szypliszki	Nr XXV/118/97 Rady Gminy Szypliszki z dnia 24 listopada 1997 r.	Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 56, poz. 379	7,42
3	w sprawie planu miejscowego zagospodarowania przestrzennego terenu części miejscowości Sadzawki w gminie Szypliszki, woj. suwalskie obejmującego działki nr ew. 44/1 i część 43	Nr XXVII/133/98 Rady Gminy Szypliszki z dnia 23 lutego 1997 r.	Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 20, poz. 117	2,23
4	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Rybalnia w Gminie Szypliszki	Nr XXVII/138/98 Rady Gminy Szypliszki z dnia 23 lutego 1997 r.	Dz. Urz. Woj. Suwalskiego Nr 20, poz. 118	0,3
5	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego "Miejsca obsługi podróżnych" we wsi Lipowo gmina Szypliszki	Nr XV/88/2000 Rady Gminy Szypliszki z dnia 30 marca 2000 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 15, poz. 164	4,75
6	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Słobódka, działki o numerach geodezyjnych 44/1, 44/2 zwanym "Miejsce obsługi podróżnych"	Nr XV/92/2000 Rady Gminy Szypliszki z dnia 30 marca 2000 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 15, poz. 165	2,06
7	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Becejły w Gminie Szypliszki	Nr XXI/106/2000 Rady Gminy Szypliszki z dnia 29 września 2000 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 28, poz. 433	0,8
8	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Rybalnia, gmina Szypliszki	Nr XXV/133/2001 Rady Gminy Szypliszki z dnia 22 marca 2001 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 12, poz. 239	1,75
9	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów obejmujących działki nr 3/4, 41/4 położone we wsi Szelment, gm. Szypliszki	Nr XXVI/137/01 Rady Gminy Szypliszki z dnia 30 kwietnia 2001 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 18, poz. 325	1,44
10	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa lotniskowego położonych we wsi Przejma Wysoka, gm. Szypliszki	Nr XXVI/138/01 Rady Gminy Szypliszki z dnia 30 kwietnia 2001 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 18, poz. 326	0,56
11	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wioski lotniskowej "Nad Jarem" w Przejmie Wielkiej Gmina Szypliszki	Nr XXVIII/146/01 Rady Gminy Szypliszki z dnia 29 czerwca 2001 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 24, poz. 411	6,58
12	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu Miejsca Obsługi Podróżnych, obejmujący	Nr VI/45/03 Rady Gminy Szypliszki z dnia 30 kwietnia 2003 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 57, poz. 1211	2,45

Lp.	Nazwa	Uchwała	Ogłoszenie	Powierzchnia [ha]
	działki o numerach ewidencyjnych 16/1 oraz części działek o nr. 16/2, 59/1 i 85 we wsi Żubryn gmina Szypliszki			
13	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wioski letniskowej w Fonetce	Nr VII/60/03 Rady Gminy Szypliszki z dnia 24 czerwca 2003 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 71, poz. 1448	7,78
14	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Becejły w gminie Szypliszki, zwanym "Ingielówka"	Nr IX/67/03 Rady Gminy Szypliszki z dnia 28 sierpnia 2003 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 103, poz. 1868	0,48
15	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu Żubryn	Nr XXVII/196/09 Rady Gminy Szypliszki z dnia 29 września 2009 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego Nr 211, poz. 2358	6,6
16	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu Przejma Mała	Nr XV/97/2012 Rady Gminy Szypliszki z dnia 13 marca 2012 r.	Dz. U. Woj. Podlaskiego z 2012 r., poz. 1102	4,29
17	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla dwutorowej, napowietrznej linii elektroenergetycznej 400 kV Ełk - granica RP na terenie gminy Szypliszki	Nr XXIV/167/2013 Rady Gminy Szypliszki z dnia 26 marca 2013 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z dn. 29 kwietnia 2013 r., poz. 1996	136,83
18	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu Szelmęt gmina Szypliszki	Nr XXIX/212/2013 Rady Gminy Szypliszki z dnia 17 grudnia 2013 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z dn. 30 grudnia 2013 r., poz. 4668	51,3
19	w sprawie uchwalenia "Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego części obrębu "Żwiryny"	Nr III/35/2019 Rady Gminy Szypliszki z dnia 13 stycznia 2019 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z dn. 7 lutego 2019 roku, poz. 888	14,89
20	w sprawie uchwalenia "Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu Szelmęt"	Nr XXXI/234/2022 Rady Gminy Szypliszki z dnia 25 sierpnia 2022 r.	Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z dnia 6 września 2022r., poz. 3807	25,67

Źródło: dane Gminy Szypliszki

2. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY SZYPLISZKI

Zgodnie z art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. 2024, poz. 324) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. W ramach przeprowadzonej diagnozy dokonano więc analizy sfery przestrzenno-środowiskowej, społecznej i gospodarczej, ponadto opisano infrastrukturę techniczną, społeczną powiązaną z jakością życia mieszkańców oraz finanse samorządowe. Diagnoza zawiera także podsumowanie wyników badania ankietowego, które zostało przeprowadzone na terenie Gminy Szypliszki wśród jej mieszkańców.

Kompleksowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Szypliszki, przygotowana na potrzeby opracowania niniejszej Strategii Rozwoju stanowi odrębny dokument.

2.1. SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

2.1.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE I GEOGRAFICZNE

Gmina Szypliszki znajduje się w północno – wschodniej części powiatu ziemskiego suwalskiego, województwa podlaskiego. Gmina sąsiaduje: od strony zachodniej gminami Jeleniewo i Rutka-Tartak, od strony południowej z Gminą Suwałki, a od strony północno-wschodniej z Litwą.

Gmina Szypliszki jest gminą typowo rolniczą o cennych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Do głównych zasobów przyrodniczych Gminy Szypliszki należą: gleby, lasy i wody. Wśród użytków rolnych przeważają grunty orne.

Powierzchnia gminy, zgodnie z danymi GUS, wynosi 156 km². W stosunku do powierzchni całego województwa podlaskiego, a także powierzchni powiatu suwalskiego, powierzchnia gminy to odpowiednio 0,77% oraz 11,94%.

W skład Gminy Szypliszki wchodzi 53 jednostki podziału terytorialnego / obręby geodezyjne, z których najwięcej mieszkańców posiada Słobódka, zaś miejscowością charakteryzującą się

najmniejszym potencjałem ludnościowym jest Szymanowizna. Na terenie gminy znajduje się: 49 wsi oraz części wsi, osady i kolonia.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. na terenie gminy ustanawiano tereny zamknięte resortu obrony narodowej. Zlokalizowane są tu wojskowe tereny zamknięte - kompleks wojskowy nr 8593. Kompleks ten posiada posterunek radarowy wybudowany w ramach Programu Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa NSIP (NATO Security Investment Programme), który realizuje ważne zadania obronne w ramach NATO. Celem zabezpieczenia niezakłóconego funkcjonowania posterunku, resort obrony narodowej ustalił strefę ochronną o zasięgu 500 m i 3 km ze stosownymi zakazami co do sposobu zagospodarowania.

Pod względem fizyczno – geograficznym obszar Gminy Szypliszki położony jest w obrębie:

- mezoregionu: Pojezierze Wschodniosuwalskie i Równina Augustowska;
- makroregionu: Pojezierze Litewskie;
- podprowincji: Pojezierze Wschodniobałtyckie;
- prowincji: Niż Wschodniobałtycko-Białoruski;
- megaregionu: Niż Wschodnioeuropejski.

Obecne ukształtowanie terenu gminy związane jest z lądolodem i utworami zlodowacenia północnopolskiego. Obszar ten wykazuje się bardzo dynamiczną rzeźbą. Stromym pagórkom i wzniesieniom o wysokościach rzędu dziesięciu czy kilkunastu metrów towarzyszą liczne obniżenia terenu, często podmokłe. Dominującą formacją na badanym terenie jest wysoczyzna morenowa pagórkowata występująca na dwóch poziomach. Wysoczyzna morenowa pagórkowata wyższa położona w okolicach wsi Żubryn, Jasionowo, Węgielnia, Bilwinowo i częściowo Głęboki Rów znajduje się na wysokości 195 m n.p.m. do ok. 211 m n.p.m., powierzchnia jej jest silnie urozmaicona szeregiem mniejszych form. Występują tu pojedyncze pagórki o znacznych wysokościach zwane górami (m.in. Borsukowa Góra 211,3 m, Karczemna Góra 199,7 m czy Nadańska Góra 211,3 m). Charakterystyczną cechą jest duża ilość drobnych form wklęsłych. Występuje tu cały system wzajemnie łączących się dolin wód roztopowych głęboko rozcinający poziom wysoczyzny morenowej. Doliny te są głęboko wcięte w otaczający je teren, wcięcia średnio wynoszą około 20 m. Dna dolin są z reguły płaskie i wyrównane, przeważnie wypełnione osadami deluwialno – organicznymi (pyły, gliny, piaski i torfy), podmokłe lub zabagnione. Zbocza dolinek są bardzo strome, lokalnie urwiste.

Drugą jednostką morfologiczną badanego terenu, występującą na pozostałych obszarach gminy, jest wysoczyzna morenowa pagórkowata niższa. Położona jest ona na niższych wysokościach rzędu 150 do 190 m n.p.m. Charakteryzuje się bardziej wyrównaną powierzchnią z niewielkimi deniwelacjami terenu, rzędu 10 m. Brak jest tutaj głębokich wcięć terenu. Występujące formy czołowomorenowe są mało wyraźne, osiągają wysokości względne rzędu 5 - 10 m. Duże obszary zajmują liczne obniżenia, głównie podmokłe i zabagnione, większość z nich to rozległe równiny torfowe. Formy antropogeniczne to drobne wyrobiska piasków, żwirów, glin, nasypy drogowe i kolejowe.

Pod względem geologicznym Gmina Szypliszki położona jest w obrębie jednostki zwanej anteklizą mazursko – białoruską będącą fragmentem wielkiej platformy wschodnioeuropejskiej. Utwory czwartorzędowe to głównie plejstoceńskie osady akumulacji lodowcowej. Występują tu czwartorzędowe, plejstoceńskie utwory w strefie moreny czołowej reprezentowane przez piaski i piaski ze żwirami, żwiry i gładziki wodnolodowcowe na piaskach i żwirach z gładzami moreny czołowej i wyciśniętej oraz na glinach zwałowych oraz gliny zwałowe. W dolinkach i licznych zagłębieniach terenowych odnotowuje się torfy.

W obrębie gliniastej wysoczyzny polodowcowej lokalnie możliwe jest występowanie płytkich wód gruntowych pod postacią sączeń. Jednocześnie grunty spoiste tych obszarów charakteryzują się wysoką wilgotnością, wysokim stopniem plastyczności, co bardzo obniża ich parametry wytrzymałości. Grunty takie o podwyższonej plastyczności występują w sąsiedztwie licznych drobnych oczek wodnych i podmokłości na wysoczyźnie.

Wnioski: Gmina Szypliszki jest zlokalizowana bezpośrednio w strefie przygranicznej, co otwiera różne możliwości rozwoju dzięki współpracy transgranicznej pojedynczych mieszkańców, przedsiębiorstw czy władz samorządowych. Jednak ruchy migracyjne (jak to można było zaobserwować m.in. w drugiej połowie 2021 r.) powodują, że ta sytuacja ma też negatywne konsekwencje i teren gminy może być narażony na presję migracyjną.

2.1.2. GLEBY I ZASOBY GEOLOGICZNE

Gleby na terenie gminy są umiarkowanie żyzne, dające plony niższe niż średnie krajowe. Wykształciły się one głównie z osadów czwartorzędowych: gliny, piasku, żwiru. Na wysoczyznach dominują gleby bielcowe, powstałe z gliny zwałowej i gliniastych piasków. Gorsze są bielice na żwirach i luźnych piaskach. Wykorzystywane są one głównie na pastwiska. Występują również gleby bagienne, powstałe na torfowiskach. Miejscami występują urodzajne, gliniaste gleby brunatne.

Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej uznaje się za sprzyjający kierunkom hodowlanym produkcji rolniczej.

Jednym z podstawowych wskaźników oceny jest odczyn gleb. Zależy on od rodzaju skały macierzystej, składu granulometrycznego gleby, warunków przyrodniczych oraz zabiegów agrotechnicznych. Na terenie powiatu występuje 29% gleb kwaśnych, 29% - lekko kwaśnych i 14% - bardzo kwaśnych. Odczyn środowiska glebowego wpływa w znacznym stopniu na życie roślin, mikroorganizmów i fauny glebowej. Decyduje tym samym o aktywności biologicznej gleby. Częściej spotykane kwaśne odczyny gleb, powodują obniżanie plonowania roślin, jak również ułatwiają przyswajanie przez rośliny metali ciężkich. Z odczynem gleb ściśle związana jest potrzeba ich wapnowania. Wapnowanie poprawiające właściwości fizyczne, chemiczne i biologiczne gleb, jest zabiegiem agrotechnicznym, który powinien być stosowany na tych terenach, w których procentowy udział gleb wymagających wapnowania w przedziale koniecznym i potrzebnym przekroczył 30%. Na terenie powiatu suwalskiego dla 36% przebadanych gleb nie dostrzeżono potrzeby wapnowania.

Procentowy udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu (P_2O_6) na terenie powiatu wynosi 74%. Udział gleb o zawartości potasu (K_2O) bardzo niskiej i niskiej wynosi 75%, a magnezu - 15%. Określenie zasobności gleb w makroelementy jest podstawą do ustalenia optymalnych dawek nawozów sztucznych.

Zgodnie ze „Stanem Środowiska w Polsce. Raport 2022” w latach 2010 – 2021 odnotowano spadek łącznej powierzchni zajętej przez grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwale o 1,8%, na rzecz m.in. powierzchni zajętej przez grunty zabudowane i zurbanizowane (0,72%), jak również przez lasy (0,53%). Poziom zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo metalami ciężkimi i związkami z grupy WWA jest niski. Zakwaszenie stanowi główny problem dla żyzności gleb orných. W Polsce obserwuje się wysoki udział gleb o odczynie kwaśnym. Z kolei średni poziom zawartości próchnicy w glebach orných utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Wspomniana w dokumencie Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM(2020) 381) w zakresie gleb wyznacza dla UE na 2030 r. konkretne cele zmniejszenia o połowę wykorzystania pestycydów i nawozów, a także zwiększenia ilości gruntów pod rolnictwo ekologiczne.

Zgodnie z „Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2022 r.” na terenie gminy znajdują się 23 złoża piasku i żwiru oraz jedno złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej.

Wnioski: Gleby na terenie gminy są umiarkowanie żyzne, dające plony niższe niż średnie krajowe. Gleby bielicowe na żwirach i luźnych piaskach głównie wykorzystywane są na pastwiska. Miejscami występują urodzajne, gliniaste gleby brunatne.

Na terenie gminy występują surowce mineralne. Konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę dostępnych zasobów tak by pozostały one dla przyszłych pokoleń. Jak również ważne jest zadbanie by w razie potrzeby były one efektywnie wykorzystywane.

2.1.3. POŁOŻENIE KOMUNIKACYJNE

Układ komunikacyjny gminy stanowią drogi publiczne. Przez obszar Gminy Szypliszki przebiegają:

- drogi wojewódzkie:
 - DW 651 Gołdap – Sejny,
 - DW 662 Augustów – Suwałki – Budzisko,
- drogi powiatowe:
 - 1136B Postawełe – Jałowo - Przejma – Dębniak,
 - 1137B Ignatowizna - Kupowo - Majdan – Sadszawki,
 - 1138B Jeleniewo - Wołownia - Przejma – Becejły,
 - 1139B Wołownia - Czerwonka – Kaletnik,
 - 1141B Prudziszki – Suchodoły – Węgielnia,
 - 1153B Suwałki – Okuniowiec – Kaletnik – Wiatrołuża – Zaboryszki,
 - 1154B Węgielnia – Bilwinowo – Kaletnik,
 - 1156B Kaletnik – Adamowizna – Orlinek – Gremzdel,
 - 1159B od drogi 651 – Szolątki – Puńsk – Wojtokiemie,
 - 1160B Puńsk – Wojciuliszki – Budzisko – Budzisko,
- drogi gminne.

Przez teren gminy przebiega także droga ekspresowa S61.

Przy granicy gminy położona jest linia kolejowa nr 51 Suwałki – Trakiszki.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. w zakresie transportu publicznego mieszkańcy mogli skorzystać z 54 przystanków autobusowych.

Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki” na terenie gminy zlokalizowane są ponadlokalne szlaki turystyczne. Szlaki turystyczne – rowerowe przebiegające przez obszar Gminy Szypliszki:

- szlak rowerowy transgraniczny: „Pierścień rowerowy Suwalszczyzny” R65 (6,8 km),
- szlak rowerowy krajowy: „Podlaski Szlak Bociani” (11,2 km).

Szlaki turystyczne – drogowe / samochodowe:

- o znaczeniu międzynarodowym: Turystyczny Szlak Drogowy B (dr. krajowa nr 8) o długości na terenie Gminy Szypliszki około 22 km;
- międzywojewódzki szlak tematyczny: „Szlak frontu wschodniego I Wojny Światowej”,
- powiatowy szlak „Śladami Jaćwingów”: Budzisko – Szypliszki – Wiżajny – Jeleniewo – Szurpiły – Leszczewo – Osinki – Suwałki – Osowa - Filipów – Mieruniszki – Bakałarzewo – Raczki – Jaški. Planowana długość 120 km.

W miejscowości Szelment na terenie Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (WOSIR) znajduje się MOR (Miejsce Obsługi Rowerzystów) – punkt wiążący infrastrukturę turystyczną gminy z najważniejszym w regionie w województwie, oznakowanym szlakiem rowerowym, czyli Green Velo.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. Gminę Szypliszki wymieniono wśród gmin najniższej dostępności (uśrednionej w powiatach) samochodem osobowym powyżej 120 minut.

Wnioski: Gmina Szypliszki posiada stosunkowo korzystne położenie komunikacyjne, ze względu na przebiegające przez jej teren drogi wojewódzkie. Zlokalizowane są tu także przystanki zapewniające dostęp do komunikacji zbiorowej. Położenie gminy ma jednak również swoje negatywne aspekty - wymieniona jest ona (w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego) wśród gmin o najniższej dostępności (uśrednionej w powiatach) samochodem osobowym powyżej 120 minut.

Warto prowadzić działania by żadna grupa wiekowa nie czuła się zagrożona wykluczeniem komunikacyjnym.

Infrastruktura transportowa wciąż jest niewystarczająca i wymaga przeprowadzenia prac służących jej poprawie. Warto prowadzić przebudowy dróg, w tym przeprowadzić prace służące zmianie nawierzchni żwirowych na bitumiczne (dotyczy to głównie miejscowości Węgielnia, Jasionowo, Grauże Nowe).

2.1.4. WALORY PRZYRODNICZE, ZAGROŻENIA NATURALNE

Flora Gminy Szypliszki jest charakterystyczna dla Działu Północnego. Gmina położona jest w geobotanicznym obszarze Działu Północnego Mazursko-Białoruskim w Krainie Augustowsko-Suwalskiej okręgu Pojezierze Suwalskie. Cechą charakterystyczną tego regionu jest znaczny udział świerka pospolitego. Występujące zbiorowiska roślin mają północny typ rozmieszczenia. Spotyka się także zbiorowiska roślin wschodnio-europejskich oraz

zbiorowiska roślin zachodnio-europejskich. Istniejąca szata roślinna cechuje się występowaniem dużych obszarów w stanie naturalnym. Są także obszary przekształcone przez człowieka w toku prowadzonej przez niego działalności. Najbardziej naturalny charakter ma roślinność torfowisk oraz roślinność wodna i szuwarowa. Najbardziej przekształcona jest roślinność na terenach użytkowanych rolniczo i na terenach zabudowanych. Tu dominuje roślinność synantropijna złożona z gatunków uprawianych i towarzyszących im licznych chwastów.

Fauna występująca na terenie gminy jest bardzo bogata. Składają się na nią gatunki, które są charakterystyczne dla Polski północno-wschodniej. Obecnie istniejąca fauna tego terenu na przestrzeni minionych wieków uległa zmianie i część gatunków wcześniej tu występujących obecnie już nie występuje. Niektóre gatunki, wcześniej bardzo liczne, obecnie zmniejszyły swoją liczebność i są spotykane sporadycznie. Należy do nich, między innymi, wilk, puchacz, głuszec, bocian czarny i troć jeziorowa.

Spośród większych ssaków spotyka się sarnę, dziki, łosie, lisy, borsuki, jenoty, zając szaraka, wilka oraz zając bielaka chronionego. Występują tu również bobry (coraz bardziej masowo), piżmaki i sporadycznie jelenie oraz wydry. Drobne ssaki to: ryjówka, nietoperz, jeż, kuna, łasica, wiewiórki.

Na obszarze tym gniazduje około 106 gatunków ptaków, w tym chronione: kruk, orzechówka, dzięcioł czarny, drożdziej, jerzyk, bocian biały i czarny, myszołów, krogulec i szereg innych. Spotykane są liczne płazy i gady, które dopełniają florę tego obszaru. W jeziorach występują liczne gatunki ryb. Część spośród nich jest charakterystyczna tylko dla jezior głębokich: głowacz pręgopłetwy, sielawa, sieja. Spotyka się także pstrąga potokowego, węgorza, szczupaka, płoć, okonia, lina, suma, troć jeziorowo.

Biorąc pod uwagę leśnictwo wszystkich form własności, według danych GUS, powierzchnia gruntów leśnych ogółem w 2022 r. wynosiła 2 146,71 ha, a poziom lesistości wynosił 13,6%.

Na terenie Gminy Szypliszki występują następujące obszary chronione:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny”;
- pomniki przyrody;
- obszar NATURA 2000 „Jeleniewo”;
- fragment otuliny Wigierskiego Parku Narodowego.

Przez teren gminy przebiega korytarz ekologiczno-migracyjny regionalnej sieci ekologicznej o symbolu GKPN-4A Puszcza Augustowska - Puszcza Romincka.

Na terenie Gminy Szypliszki wody zajmują powierzchnię 268 ha. Największym jeziorem jest Szelment Mały o powierzchni 168,5 ha, który należy do jezior rzeki Szelmentki (zlewnia Niemna). Ponadto do grupy jezior Szelmentki zaliczamy: jezioro Ingiel, Jodel i Kupowo (gmina Rutka-Tartak) oraz kilka mniejszych.

Szelmentka jest prawobrzeżnym dopływem Szeszupy o długości około 24 km. Ujście Szelmentki znajduje się na terenie Litwy, około 2 km od granicy polsko-litewskiej. Szelmentka przepływa w górnym biegu przez dwa duże jeziora rynnowe: Szelment Wielki i Szelment Mały. Zlewnia Szelmentki w granicach Polski położona na Pojezierzu Wschodniosuwalskim obejmuje silnie pofałdowany obszar wysokich wzgórz oraz głębokich dolin i rynien, często wypełnionych jeziorami, ograniczonymi wysokimi i stromymi skarpami wysoczyzn lodowcowych.

Tabela 2. Jednolite części wód powierzchniowych

Kod jcwp (układ jednostek planistycznych aPGW)	Nazwa JCWP	Kod jcwp
LW30607	Szelment Mały	LW30607
RW80001864349	Piertanka z jez. Krzywe Wigierskie, Pierty	RW80000964349
RW800018648299	Marycha do Marychny z jez. Boksze, Sejwy, Szejpizski	RW80000964819
RW8000256867	Szelmentka do granicy państwa	RW8000206867

Źródło: www.kzgw.gov.pl zaktualizowane na podstawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna

Stan wód na terenie Gminy Szypliszki wciąż wymaga przeprowadzania wielu prac polepszających ich stan. Potrzeba prac poprawiających m.in. stan ekologiczny wód. Ocena stanu jcwp zarazem jeziora jak i rzek jest niezadawalający.

Tabela 3. Cele środowiskowe - jeziora

Nazwa JCWP	Cel środowiskowy na cykl 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczony w czasie	Wskaźnik o złagodzonym celu środowiskowym
	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny		
Szelment Mały	dobry stan chemiczny	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników przedstawionych - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	Bromowane difenyletery (b), Ołów (w)	Benzo(a)piren (w)

Źródło: Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 2 grudnia 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna (Dz.U. 2023, poz. 114)

Tabela 4. Cele środowiskowe - rzeki

Nazwa jcwp	Cel środowiskowy jcwp na lata 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczony w czasie	Wskaźnik o złagodzonym celu środowiskowym
	Cel środowiskowy stan/potencjał ekologiczny	Cel środowiskowy stan chemiczny		
Pietranka do jez. Wigry	dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	benzo(a)piren(w),	związki tributyllocyny(w)
Marycha do Marychny	dobry stan ekologiczny, zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dobry stan chemiczny	OWO,	ND

Nazwa jcwp	Cel środowiskowy jcwp na lata 2022-2027		Wskaźnik, którego cel środowiskowy może być odroczony w czasie	Wskaźnik o złagodzonym celu środowiskowym
	Cel środowiskowy stan/potencjał ekologiczny	Cel środowiskowy stan chemiczny		
Szelmentka do granicy państwa	dobry stan ekologiczny	stan chemiczny, dla złagodzonych wskaźników - poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	OWO; EFI+PL/ IBI_PL; bromowane difenyloetery(b), rtęć(b), ; heptachlor(b)	związki tributylocyny(w)

Źródło: Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 2 grudnia 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna (Dz.U. 2023, poz. 114)

Stan wód na terenie Gminy Szypliszki wciąż wymaga przeprowadzania wielu prac polepszających ich stan.

Gmina położona jest na terenie zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych.

Istnieje potrzeba przeprowadzenia prac polepszających stan wód powierzchniowych oraz zabezpieczeniem mieszkańców przed brakiem wody. Ważne jest przygotowanie na potencjalne zmiany klimatyczne, które mogłyby pogorszyć jeszcze obecną sytuację w tym zakresie.

Dane na temat jakości wód powierzchniowych wskazują na konieczność podejmowania działań mających na celu ochronę zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem, wynikającym głównie z prowadzenia gospodarki rolnej z wykorzystaniem nawozów czy też z egzystencji mieszkańców (niedostateczna długość sieci kanalizacyjnej, niewystarczająca ilość oczyszczalni przydomowych czy szczelnych szamb).

Gmina Szypliszki położona jest w granicach jednolitej części wód podziemnych 22. W 2022 roku Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring diagnostyczny stanu chemicznego wód na terenie omawianej jednostki samorządu terytorialnego. Na terenie Gminy Szypliszki dokonano badań w dwóch punktach. Badanie przeprowadzono w miejscowościach Budzisko i Wygorzel. Końcowa klasa jakości wód podziemnych w obydwu punktach została oceniona jako: wody zadowalającej jakości.

Choć stan wód obecnie jest zadowalający to nadal konieczne jest podejmowanie na terenie Gminy Szypliszki przedsięwzięć przyczyniających się do ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniami.

Zgodnie z „Planem przeciwdziałania skutkom suszy” (przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. 2021, poz. 1615) Gmina Szypliszki położona jest na terenie zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania.

Ocenę możliwości korzystania z zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych w czasie suszy determinuje wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych. Uzyskane wyniki wskazują, iż podczas suszy hydrologicznej na 70,23% obszaru Polski zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane.

Na podstawie powyższych danych można wnioskować, że nawet w przypadku wystąpienia suszy zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Choć teren gminy leży na obszarze zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania wód jest ona w stosunkowo dobrej sytuacji. Wraz ze zmianami klimatycznymi sytuacja hydrologiczna terenu może się pogorszyć i stać się niebezpieczną dla zdrowia oraz życia jej mieszkańców.

Niższy od województwa podlaskiego poziom zasobów wód podziemnych w 2022 r. (zgodnie z danymi GUS) wystąpił w województwach: opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie podlaskim wynosiły 695,5 hm³ i były o 0,5 hm³ wyższe niż w roku poprzednim.

Zgodnie z powyższymi informacjami uznać, że istnieje potrzeba podjęcia działań by obecna sytuacja nie uległa pogorszeniu. Istnieje potrzeba zadbania o posiadane zasoby i promowania oszczędzania zużycia wody.

Zasoby dyspozycyjne wód podziemnych zgodnie z mapą zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych w obszarach bilansowych stan na 31.12.2022 r. (znajdującą się na stronie Państwowego Instytutu Geologicznego) na terenie gminy znajdują się na zadawalającym poziomie. Wciąż jednak istnieje potrzeba przeprowadzenia działań służących zadbaniu o posiadane zasoby i rozsądne z nich korzystanie.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju) na niewielkim terenie gminy występuje wstępne ryzyko powodziowe.

Na terenie gminy planowana jest przebudowa budowli komunikacyjnych związanych z rzeką Szelmentka.

Na terenie Gminy Szypliszki odnotowano udokumentowane osuwiska, a ponadto wskazano tu obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych w przyszłości. Zgodnie z zapisami „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szypliszki” na terenie gminy istnieją niewielkie obszary osuwania się mas ziemnych (osuwiska), które znajdują się w obrębach geodezyjnych Fornetka, Szelment, Przejma Wielka i Postawełek.

W zawartym w „Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie podlaskim. Raport wojewódzki za rok 2022” Zestawieniu gmin, na obszarze których wystąpiło przekroczenie nie wskazano w żadnym przypadku przekroczenia na terenie Gminy Szypliszki.

Ze względu jednak na występowanie przekroczeń w strefie podlaskiej (na której terenie leży gmina) wciąż istnieje potrzeba przeprowadzenia działań służących jego poprawie a przynajmniej temu by na terenie gminy nie uległ on pogorszeniu.

Gmina Szypliszki położona jest w najzimniejszej dzielnicy klimatycznej Polski. Panuje tu, jak i w większości Suwalszczyzny, wydłużony okres zimowy i obniżona ilość opadów atmosferycznych. Występuje tu duża ilość dni mroźnych i dni gorących. Stopniowo, z roku na rok, zanika różnica między pośrednimi porami roku a także pogoda w niektórych miesiącach jest nietypowa dla danej pory roku. Zima ze śniegiem i mrozem nadchodzi w ostatniej dekadzie października i trwa kilka dni. Szybko jednak nadchodzi ocieplenie i taka pogoda utrzymuje się często nawet do połowy grudnia. Coraz częściej zdarza się, że w styczniu topnieją śniegi i część roślin budzi się do życia już w lutym. W kwietniu zaś bywają zamiecie śnieżne i mrozy. Wiosna jest zwykle chłodna i bezdeszczowa. Intensywne opady deszczu bywają w połowie maja i czerwcu. Lata są upalne i suche.

Amplituda średnich miesięcznych temperatur dla okresu 1971-2022 wyniosła 65,8°C (na Stacji w Suwałkach). Średnia roczna temperatura powietrza w 2022 r. wynosiła 7,8°C.

W stacji meteorologicznej w Suwałkach, zgodnie z danymi „Rocznika Statystyczny Województwa Podlaskiego 2023”, w 2022 r. usłonecznienie w godzinach wyniosło 1644.

Dominującą postacią fizyczną zasilania atmosferycznego w regionie są opady deszczu. W 2022 r. roczna suma opadów wyniosła 633 mm.

Średnia roczna prędkość wiatru w 2022 r. osiągała wartość do 3,0 m/s w Suwałkach.

Dane z wyżej wymienionej stacji mają swoje przełożenie na sytuację w Gminie Szypliszki i można uznać, że reprezentują warunki meteorologiczne na niej występujące.

W „Planie przeciwdziałania skutkom suszy” określono klasy zagrożenia suszą dla poszczególnych terenów Polski. Obszar Gminy Szypliszki zaliczono do terenów:

- ekstremalnie zagrożonych suszą atmosferyczną;
- silnie i ekstremalnie zagrożonych suszą rolniczą (z przewagą ekstremalnego zagrożenia);
- umiarkowanie i silnie zagrożonych suszą hydrologiczną;
- słabo zagrożonych susza hydrogeologiczną.

Zgodnie z zapisami „Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030” w regionie północno – wschodnim do 2030 r. m.in. zwiększy się średnia roczna temperatura oraz liczba dni z temperaturą >25°C; zwiększy się długość okresów suchych. Dokument wskazuje także że należy się liczyć ze wzrastającą częstością występowania opadów ulewnych.

Wnioski: Gmina Szypliszki posiada znaczne walory przyrodnicze w postaci terenów chronionych, bogatej fauny i flory.

Gmina charakteryzuje się względnie dobrze rozwiniętą siecią wód powierzchniowych. Jeziora i rzeki leżące na terenie gminy leżą na Obszarze Dorzecza Niemna w regionie wodnym Niemna.

Jednolite części wód powierzchniowych wykazują się złym stanem wód, wobec czego konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ochronę zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem, wynikającym z prowadzenia gospodarki rolnej z wykorzystaniem nawozów czy też z egzystencji mieszkańców (niedostateczna długość sieci kanalizacyjnej, niewystarczająca ilość oczyszczalni przydomowych czy szczelnych szamb).

W przypadku jednolitych części wód podziemnych ich stan jest zadawalający. Nadal konieczne jest podejmowanie przedsięwzięć przyczyniających się do ochrony tych wód przed zanieczyszczeniami.

Wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych na terenie Gminy Szypliszki wskazuje na eksploatację zasobów wodnych na poziomie maksymalnej ich dostępności i może się wiązać z koniecznością zwiększania retencji.

Rezerwy zasobów dyspozycyjnych wód podziemnych na wskazanym obszarze są na średnim poziomie i obecnie nie ma jeszcze potrzeby szukania sztucznych – technicznych możliwości ich zwiększania. Temat ten w najbliższej przyszłości może wymagać dodatkowej analizy. Konieczne są przede wszystkim działania służące utrzymaniu ilości zasobów wód podziemnych.

Na terenie Gminy Szypliszki występują obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi. Część terenu gminy charakteryzuje się silnym zagrożeniem występowania suszy, w związku z czym konieczna jest realizacja działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, do których można zaliczyć m.in. zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych.

Na terenie Gminy Szypliszki odnotowano udokumentowane osuwiska, a ponadto wskazano tu obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych w przyszłości. Fakt ten powinien być brany pod uwagę w czasie wydawania zezwoleń na budowę i planowaniu przestrzennym.

Stan powietrza na terenie gminy jest zadawalający. Warto wciąż przeprowadzać prace by stan powietrza nie uległ pogorszeniu oraz mógł ulec jeszcze poprawie.

Poziom usłonecznienia na terenie gminy jest wystarczający by instalacje związane z odnawialnym źródłem energii jakim jest energia słoneczna były opłacalne. Warto wspierać

realizację projektów umożliwiających mieszkańcom gminy pozyskiwanie dofinansowania na odnawialne źródła energii wraz z magazynami energii.

Przewidywane zmiany klimatyczne zobowiązują do zadania o posiadane zasoby wód podziemnych, prawidłową retencję wód oraz przygotowanie na nagłe zjawiska pogodowe.

2.1.5. WALORY KULTUROWE

Na terenie Gminy Szypliszki znajdują się następujące zabytki nieruchome. W tym wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Na terenie gminy działa Zespół folklorystyczny „Pogranicze”.

Na terenie gminy działają różne organizacje pozarządowe. Ich działalność związana jest z różnymi branżami działania od tych związanych z twórczością ludową po te służące rozwojowi lokalnemu.

Na terenie gminy funkcjonują też koła gospodyń wiejskich.

Wnioski: Gmina Szypliszki posiada cenne zabytki architektoniczne, posiadające walory turystyczne. Obecne są tu bogate tradycje kultywowane przez mieszkańców oraz przez koła gospodyń wiejskich, działają tu też lokalni twórcy. Obszar charakteryzuje się bogatą historią i tradycją, które mogą stanowić atut terenu przyciągający turystów.

2.1.6. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Gmina nie posiada programu rewitalizacji.

Na terenie Gminy Szypliszki, zgodnie z danymi gminy, obowiązują plany zagospodarowania przestrzennego wymienione zostały one w Rozdziale 1 Wprowadzenie, w tabeli 1.

Miejscowe plany powinny być sporządzone w oparciu o zasady i kolejność sporządzania, ustalone w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki. Obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy zostało przyjęte Uchwałą Nr XXX/223/2022 Rady Gminy Szypliszki z dnia 31 maja 2022 r.

Wnioski: Uznaje się, że obecny poziom postępu w opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy nie stanowi zagrożenia dla ładu przestrzennego na

jej terenie. Warto kontynuować prace nad dokumentami dotyczącymi zagospodarowania przestrzeni gminy.

2.2. SFERA SPOŁECZNA

2.2.1. DEMOGRAFIA

W czasie tworzenia Diagnozy i Strategii dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne. Przeanalizowano więc lata 2017 – 2022.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2022 r. teren Gminy Szypliszki był zamieszkiwany przez 3 867 osób. Liczba mieszkańców w latach 2017 – 2019 spadała, by w 2020 r. wzrosnąć po czym od 2021 r. znów rozpoczęła się tendencja spadkowa. We wszystkich analizowanych latach było więcej mężczyzn niż kobiet.

Tabela 5. Stan ludności zamieszkującej teren Gminy Szypliszki w latach 2017 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność wg płci							
ogółem	osoba	3 925	3 907	3 901	3 917	3 902	3 867
mężczyźni	osoba	2 014	1 998	1 987	1 995	1 986	1 976
kobiety	osoba	1 911	1 909	1 914	1 922	1 916	1 891

Źródło: Dane GUS

Współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn), według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2018 – 2022 wynosił 96 osób, w 2017 r. był odrobinę niższy i wynosił 95 osób.

Gęstość zaludnienia w 2022 r. wyniosła 24,7 osób na 1 km² i była najniższa w porównaniu do poziomu gęstości zaludnienia występującej w latach 2017 – 2021.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na terenie Gminy Szypliszki największy ujemny przyrost naturalny w analizowanych latach (2017 – 2022) wystąpił w 2020 r.

W 2022 r. przyrost naturalny osiągnął poziom -13 i był bardziej korzystny niż w 2021 roku.

W prawie wszystkich latach analizy (oprócz 2018 r.) przyrost naturalny na terenie gminy był ujemny co przyczynia się do zmniejszenia liczby ludności. Ujemny przyrost naturalny oznacza, że więcej było zgonów niż urodzeń. Dodatni sytuację odwrotną.

Saldo migracji wewnętrznych w 2022 r. w Gminie Szypliszki, według danych GUS, wyniosło -25. Migracje zagraniczne w analizowanych latach odgrywały marginalną rolę i miały jedynie niewielki wpływ na saldo migracji ogółem jedynie w 2022 r. saldo to osiągnęło trochę wyższy wynik i wyniosło 6. Dając tym samym saldo migracji ogółem -19.

Biorąc pod uwagę zaprezentowane dane należy zauważyć, że liczba osób zamieszkujących teren gminy się zmniejsza (saldo migracji było dodatnie jedynie w 2020 r. i 2021 r.) co wraz z ujemnym przyrostem naturalnym – ma zasadniczy wpływ na zmniejszenie liczby mieszkańców Gminy Szypliszki.

Wnioski: W Gminie Szypliszki dynamika zmian liczby ludności nie jest korzystna, a zatem istotne jest podejmowanie działań mających na celu przyciągnięcie na ten teren nowych mieszkańców, dla których istotne znaczenie ma m.in. stan środowiska przyrodniczego oraz dostępność do podstawowej infrastruktury społecznej i technicznej.

Niekorzystne są dane zarówno dotyczące przyrostu naturalnego jak i salda migracji. Jeśli więc nie zostaną zahamowane występujące obecnie trendy związane ze zmniejszaniem się liczby mieszkańców gminy, można się spodziewać, że w kolejnych latach liczba osób zamieszkujących tę część województwa podlaskiego będzie nadal malała.

Warto również szczególnie zadbać o najmłodszych i najstarszych mieszkańców gminy, poprzez m.in. zapewnienie im odpowiedniej opieki i zaoferowanie wsparcia.

2.2.2. WIEK I WYKSZAŁCENIE LUDNOŚCI

Na terenie Gminy Szypliszki w latach 2017 – 2019 zanotowano spadek osób w wieku przedprodukcyjnym, ich liczba wzrosła w 2020 r. by w latach 2021 – 2022 znów zacząć spadać. Ostatecznie w 2022 r. ich liczba była niższa niż w 2017 r. o 15 osób i o 20 osób większa niż w 2019 r.

Analizując liczbę osób w wieku produkcyjnym to ich liczba w analizowanych latach spadała i w 2022 r. była niższa niż w 2017 r. o 123 osoby.

Patrząc zaś na liczbę osób w wieku poprodukcyjnym zauważyć można, że ich liczba do 2020 r. włącznie wzrastała. W 2021 r. odrobinę zmalała by w 2022 r. osiągnąć najwyższy wynik. Ich liczba w 2022 r. była wyższa o 80 osób niż w roku 2017.

Największy odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem wystąpił w 2022 r. Świadczy to o zmniejszaniu się zasobów pracy co jest zjawiskiem niekorzystnym.

Powyżej przedstawione zmiany – zmniejszanie się osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym jest zjawiskiem niekorzystnym. Jediną grupą wiekową w której zanotowano

wzrost to osoby w wieku poprodukcyjnym. Zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym może powodować zwiększenie zapotrzebowania na usługi społeczne.

W celu przyrostu liczby osób w wieku produkcyjnym ważne jest przeprowadzanie inwestycji mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, infrastruktury oraz zaplecza usługowego w celu dalszego przyciągania na teren gminy młodych, dobrze wykształconych mieszkańców, którzy zapewnią dodatkowe przychody dla budżetu gminy.

W ostatnich latach zauważalna jest tendencja związana z podwyższaniem poziomu wykształcenia, zarówno przez najmłodszych, jak i starszych mieszkańców gminy. Podwyższanie poziomu wykształcenia przez mieszkańców może stanowić wyzwanie dla władz gminy polegające na dostosowaniu lokalnego rynku pracy do spełnienia oczekiwań osób przede wszystkim z wykształceniem wyższym. W przypadku nie podjęcia działań prorozwojowych istnieje realne zagrożenie odpływu najlepiej wykształconej części społeczeństwa do większych ośrodków miejskich.

Wnioski: Na terenie Gminy Szypliszki zmniejszyła się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym analizując rok 2017 i rok 2022. Jedynie liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła, co może powodować konieczność przeznaczania dodatkowych środków na usługi społeczne oraz zapewnienie zagospodarowania czasu wolnego tej grupy mieszkańców. Ważne jest by nastąpiło zwiększenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. W dłuższej perspektywie wiązało się to będzie z koniecznością zapewnienia odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej oraz zagospodarowania czasu wolnego najmłodszych mieszkańców. Obserwowane jest podnoszenie poziomu wykształcenia przez mieszkańców gminy, co może także wzmacniać ich szanse na rynku pracy.

2.2.3. MIESZKALNICTWO

W czasie tworzenia Strategii dane GUS za 2023 r. były jeszcze niedostępne.

Na terenie Gminy Szypliszki w 2022 r. istniało ogółem 1 261 mieszkań. Ich powierzchnia wynosiła 120 531 m².

Do 2019 r. liczba mieszkań na terenie gminy wzrastała, zmniejszyła się ona w 2020 r. by w 2021 r. ponownie zacząć wzrastać (zgodnie z danymi GUS). Powierzchnia użytkowa mieszkań i ilość izb w analizowanym okresie wzrastała.

Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe w latach 2016 – 2022

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zasoby mieszkaniowe							
mieszkania	-	1 226	1 235	1 243	1 238	1 251	1 261
izby	-	5 383	5 437	5 485	5 559	5 633	5 694
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	113 309	114 742	116 215	116 690	118 877	120 531

Źródło: Dane GUS

Do 2019 r. ilość mieszkań wyposażonych w wodociąg wzrastała, zmalała w 2020 r. by w 2021 r. ponownie zacząć wzrastać.

W przypadku ustępu spłukiwanego, łazienki, jak i centralnego ogrzewania w latach 2017 – 2022 ilość mieszkań w nie wyposażone wzrastała.

W 2022 r. były 2 mieszkania wyposażone w gaz sieciowy (poziom ten utrzymywał się od 2020 r., w latach 2017 – 2019 ich liczba wynosiła 0).

W 2022 r. 95,0% mieszkań wyposażonych było w wodociąg, 89,8% - w ustęp spłukiwany, 88,3% - w łazienkę, 77,9% - w centralne ogrzewanie i 0,2% w gaz sieciowy.

W 2022 roku, według danych Głównego Urzędu Statystycznego, było 1 198 mieszkań wyposażonych w wodociąg, 1 133 w ustęp spłukiwany, 1 114 w łazienkę, 982 w centralne ogrzewanie.

Wnioski: Na terenie gminy porównując rok 2017 i rok 2022 (według danych GUS) zwiększył się zasób mieszkań co jest zjawiskiem pozytywnym.

Poprawie uległ także poziom ich wyposażenia w instalacje (wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienkę i centralne ogrzewanie).

Biorąc jednak pod uwagę odsetek wyposażonych mieszkań należy stwierdzić, że nadal występują pewne braki w tym zakresie i wciąż konieczna jest realizacja inwestycji poprawiających ten stan.

2.2.4. STRUKTURA ZATRUDNIENIA I RYNEK PRACY

W czasie tworzenia Diagnozy i Strategii dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne. Dane dotyczące pracujących w gminie i wskaźniki dotyczące pracujących na 1000 ludności kończą się w 2021 r.

Brak jednolitej tendencji w liczbie osób pracujących na terenie gminy. Ich największa ilość wystąpiła w 2017 r., najmniejsza zaś w 2020 r.

W przypadku liczby osób pracujących biorąc pod uwagę ich płeć zauważyć można, że większą grupę stanowią mężczyźni (było tak we wszystkich latach analizy zarazem w przypadku podziału „pracujący w gminach” jak i według podziału „Pracujący w gospodarce narodowej”). Porównując wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców na terenie Gminy Szypliszki, powiatu suwalskiego i województwa podlaskiego (ostatnie dane GUS na ten temat pochodzą z 2021 r.) widać, że sytuacja gminy jest gorsza niż średnia dla powiatu i województwa, choć różnica pomiędzy sytuacją omawianej jednostki i powiatu nie jest znacząca.

Wnioski: Gmina wciąż charakteryzuje się nie w pełni zadowalającym poziomem zatrudnienia mieszkańców choć sytuacja na jej terenie jest stosunkowo dobra w tym zakresie. Jest to teren ze stosunkowo niewielkimi zakładami pracy (przeważają podmioty o wielkości do 9 pracowników).

2.2.5. BEZROBOCIE

Brak jednolitej tendencji (wzrost, spadek) dotyczącej ilości osób zarejestrowanych jako bezrobotne na terenie Gminy Szypliszki w latach 2017 – 2022. Warto zaznaczyć, że najmniejsza liczba bezrobotnych w porównaniu do pozostałych lat analizy wystąpiła w 2018 r.

Analizując dane dotyczące bezrobocia nie można zapomnieć, że badania statystyczne prowadzone przez GUS i PUP nie pokazują pełnego obrazu rynku pracy, nie rejestrując przede wszystkim problemu ukrytego bezrobocia w rolnictwie. Nie można także pomijać faktu, że w przeciągu ostatnich lat zmieniały się przepisy dotyczące sposobu określania statusu osoby bezrobotnej, które eliminowały z tej statystyki niejednokrotnie całe grupy społeczne. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na statystyki rynku pracy jest ujemne saldo migracji (które wystąpiło w prawie wszystkich latach analizy). Pomimo tych faktów oraz ogólnopolskich i światowych problemów, które mają różnorodne źródła i mogą zapowiadać recesję (związaną także ze zwolnieniami, trudniejszą sytuacją na rynku pracy) to dane statystyczne dają nadzieję, że w odniesieniu do rynku pracy na terenie gminy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym nie będzie się znacząco zmieniać.

Tabela 7. Liczba osób bezrobotnych w latach 2017 – 2023

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach								
ogółem	osoba	72	59	66	79	61	70	-
mężczyźni	osoba	28	23	19	31	24	26	-
kobiety	osoba	44	36	47	48	37	44	-
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								

	Jedn. miary	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ogółem	%	2,9	2,4	2,7	3,3	2,6	3,0	-
mężczyźni	%	2,1	1,7	1,4	2,4	1,8	2,0	-
kobiety	%	4,0	3,3	4,4	4,6	3,5	4,3	-
Bezrobotni zarejestrowani według gmin, stan w końcu grudnia								
do 25 roku życia	osoba	17	11	18	17	9	19	8
do 30 roku życia	osoba	24	20	28	33	18	23	12
powyżej 50 roku życia	osoba	16	14	13	21	15	13	14
długotrwale bezrobotni	osoba	21	25	20	29	27	24	27

Źródło: Dane GUS

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie Gminy Szypliszki w 2022 r. w przypadku kobiet wyglądał najgorzej w porównaniu do innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego. W przypadku mężczyzn sytuacja na terenie Gminy Szypliszki była trochę lepsza i spośród innych gmin położonych na terenie powiatu suwalskiego omawiana jednostka samorządu terytorialnego zajmowała 4 miejsce.

Zgodnie z powyższym problem bezrobocia nie stanowi głównego problemu społecznego analizowanego obszaru, choć sytuacja szczególnie kobiet na jej terenie jest niezadawalająca. Wciąż potrzeba przeprowadzania różnych działań służących zwiększeniu możliwości podjęcia pracy – zwiększenia liczby osób pracujących.

Wnioski: W temacie bezrobocia istnieje przestrzeń do poprawy, szczególnie w przypadku kobiet. Biorąc pod uwagę także średni wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców oraz możliwe pogorszenie sytuacji na rynku pracy związane z niestabilnością gospodarek na całym świecie warto przeprowadzać działania pobudzające lokalny rynek i wspierające mieszkańców by obecna sytuacja nie uległa jeszcze pogorszeniu a mogła ulec poprawie. Szczególnie warto wesprzeć kobiety by ich sytuacja na rynku pracy uległa poprawie.

2.3. SFERA GOSPODARCZA

2.3.1. ROLNICTWO

Według danych pochodzących z Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. na terenie Gminy Szypliszki było 540 gospodarstw indywidualnych, gdzie końcowa produkcja rolnicza przeznaczona była na sprzedaż.

Na terenie gminy było 677 gospodarstw rolnych, w tym 47,42% stanowiły gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha, co wskazuje na stosunkowo nieduże rozdrobnienie powierzchni zajmowanej pod produkcję rolniczą co jest zjawiskiem korzystnym i wpływa na opłacalność działalności.

Tabela 8. Gospodarstwa rolne ogółem

Wyszczególnienie	Gospodarstwa
ogółem	677
do 1 ha włącznie	0
1 - 5 ha	133
5 - 10 ha	0
10 - 15 ha	101
15 ha i więcej	321

Źródło: Dane GUS, PSR 2020

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (Powszechny Spis Rolny z 2020 r.) największy obszar powierzchni zasiewów zajmowała uprawa zbóż – 2 290,93 ha (zboża razem).

Wśród pogłowia zwierząt gospodarskich przeważał drób ogółem nad bydłem i świniami.

Wnioski: Gospodarstwa rolne w Gminie Szypliszki charakteryzują się korzystną strukturą agrarną, gdzie największy odsetek stanowią gospodarstwa duże (powyżej 15 ha), co może zachęcać mieszkańców do czerpania dochodów z tego działu gospodarki z powodu potencjalnej opłacalności takiej działalności.

2.3.2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

W czasie tworzenia Diagnozy i Strategii dane GUS dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne.

Na terenie Gminy Szypliszki – zgodnie z danymi GUS – w 2022 r. istniały 243 podmioty gospodarki narodowej, z czego sektor prywatny reprezentowały 232 podmioty. Największą ilość podmiotów prywatnych stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą - w 2022 r. było ich 191.

Na sektor publiczny składają się głównie państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, w 2022 r. było ich 8, sektor publiczny ogółem liczył 11 podmiotów. Na sektor prywatny oprócz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą składają się również spółki handlowe (8), spółdzielnie (1), fundacje (1) oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne (14).

Analizując podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON według grup rodzajów działalności PKD 2007 można zauważyć, że w 2022 r. na terenie Gminy Szypliszki najwięcej podmiotów zajmowało się pozostałą działalnością – 150, a najmniej rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem – 11.

Na terenie Gminy Szypliszki w 2022 r. (zgodnie z danymi GUS) najwięcej było przedsiębiorstw o wielkości do 9 pracowników. Można więc stwierdzić, że na terenie gminy działają głównie niewielkie podmioty tym bardziej, że żaden z nich nie ma więcej pracowników niż 49.

Wnioski: Mieszkańców Gminy Szypliszki cechuje średnia przedsiębiorczość (którą warto wspierać). Na obszarze gminy brak jest większych zakładów pracy, dominują podmioty zatrudniające do 9 pracowników.

2.3.3. TERENY INWESTYCYJNE

Na terenie Gminy Szypliszki brak terenów inwestycyjnych.

Wnioski: Gmina nie posiada terenów o charakterze inwestycyjnym. Konieczne jest pozyskanie inwestorów i zachęcenie ich do inwestowania na terenie gminy.

2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.4.1. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I KOMUNIKACYJNA

Część dróg stanowiących sieć drogową Gminy Szypliszki nie odpowiada wymaganiom określonym w przepisach prawa dla dróg publicznych, charakteryzuje się niewystarczającymi parametrami technicznymi w stosunku do określonych w nich wymogów. Na terenie gminy występują drogi posiadające nawierzchnię nieutwardzoną, co powoduje, że możliwość poruszania się tymi szlakami komunikacyjnymi jest bardziej uzależniona od warunków atmosferycznych niż ma to miejsce w przypadku dróg asfaltowych.

W związku z tym zasadne jest podjęcie działań mających na celu poprawę standardu technicznego dróg publicznych, zapewniającą poprawę jakości dróg i bezpieczeństwa ruchu drogowego. W tym celu niezbędne jest dokonanie budowy, przebudowy, rozbudowy i modernizacji istniejących dróg publicznych stanowiących sieć komunikacyjną gminy. Ponadto – dla zwiększenia poziomu bezpieczeństwa rowerzystów i pieszych – konieczne jest

tworzenie ścieżek rowerowych oraz ścieżek przeznaczonych do poruszania się przez pieszych.

Wnioski: Na obszarze Gminy Szypliszki obserwowany jest niewystarczający stan techniczny części dróg oraz infrastruktury drogowej (takich jak chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie). W związku z tym konieczna jest realizacja inwestycji zmniejszająca niedobory w tym zakresie. Istnieje potrzeba podjęcia działań w kierunku poprawy bezpieczeństwa użytkowników dróg w tym pieszych. Warto przeprowadzić prace związane z przebudową i w razie takiej potrzeby asfaltowaniem dróg, a także budową ścieżek pieszo – rowerowych, chodników, trakcji pieszych z oświetleniem wraz z kanałami technicznymi przy drogach.

2.4.2. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

Zgodnie z zapisami „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki” ujęcia wody pitnej znajdują się we wsiach: Szypliszki, Podwojponie i Kaletnik. Są one zlokalizowane na działkach:

- Szypliszki – dz. nr geod. 171/2,
- Kaletnik – dz. nr geod. 294/9,
- Podwojponie – dz. nr geod. 33/11.

W czasie tworzenia Diagnozy i Strategii dane GUS za 2023 r. związane z gospodarką wodno-ściekową były jeszcze niedostępne.

Na terenie Gminy Szypliszki w 2022 r. – według danych GUS – 85,8% ludności korzystało z wodociągu.

W tymże roku zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca wynosiło 62,6 m³. Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) wynosiła 103,5 km. Było 1 090 przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Wystąpiło 45 awarii sieci wodociągowej.

W 2022 r. 0,2% mieszkańców korzystało z sieci gazowej (zgodnie z danymi GUS), poziom ten utrzymuje się od 2020 r.

Teren Gminy Szypliszki jest częściowo skanalizowany. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej, zgodnie z danymi GUS, w 2022 r. wyniosła 12,5 km. W tymże roku istniało 145 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania.

Zgodnie z zapisami „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szypliszki” kanalizację sanitarną odprowadzającą ścieki do oczyszczalni ścieków

posiadają jedynie miejscowości Słobódka, Szypliszki i Becejły (oczyszczalnia mieści się w Słobódce m.in. dz. nr geod. 13/3 i 15/36) i Czerwonka, oraz funkcjonują trzy oczyszczalnie zrealizowane w ramach większych inwestycji i zapewniające odprowadzenie ścieków z tych obiektów (Straż Graniczna w Budzisku, WOSiR Szelment, Centrum Konferencyjno-Wypoczynkowe Szelment).

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. z oczyszczalni korzystało 779 mieszkańców gminy. Odprowadzono ogółem 20 dm³ ścieków.

Ścieki komunalne z terenu gminy bywają oczyszczane w instalacjach przydomowych lub przechowywane w zbiornikach bezodpływowych. W 2022 r. na terenie gminy istniało 351 zbiorników bezodpływowych, 272 oczyszczalni przydomowych i 1 stacja zlewna.

Wnioski: Na terenie gminy dostrzegalne są niedobory w zakresie sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni przydomowych oraz szczelnych szamb. Konieczna jest zatem realizacja projektów poprawiających zaopatrzenie mieszkańców w infrastrukturę kanalizacyjną i w razie potrzeby jej modernizację.

Również odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej mógłby być na jeszcze lepszym poziomie. Potrzeba więc przeprowadzenia prac takich jak: budowa i w razie potrzeby modernizacja sieci wodociągowej.

2.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI

Zgodnie z danymi GUS – w 2022 r. na terenie Gminy Szypliszki zebrano 947,7 t odpadów. Na jednego mieszkańca przypadało 184,7 kg odpadów zmieszanych. W 2022 r. ilość zebranych odpadów zmieszanych była większa niż w roku poprzednim. Najmniejszą ich ilość zebrano w 2017 r.

Ilość odpadów zebranych selektywnie w 2022 r. była niższa niż w 2021 r. Największą ich ilość zebrano w 2021 r.

Odpady zebrane selektywnie w 2022 r. stanowiły mniejszy odsetek zebranych odpadków w relacji do ogółu odpadów niż w roku 2021. We wszystkich latach analizy odsetek stanowił mniej niż 30% co świadczy o tym, że wciąż istnieje w tym zakresie przestrzeń do poprawy. Warto prowadzić akcje informacyjne i przeanalizować przyczyny wystąpienia takiej sytuacji.

Zgodnie z „Raportem o stanie Gminy Szypliszki za 2022 rok” w okresie od 01.01.2022 r. do 31.12.2022 r. odbiorem, transportem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych od

właściciele nieruchomości z terenu Gminy Szypliszki zajmowała się firma MPO Sp. z o.o. ul. 42 Pułku Piechoty 48, 15-950 Białystok z siedzibą w Augustowie ul. Hoża 7/9, 16-300 Augustów.

Mieszkańcom gminy zorganizowano Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który funkcjonuje przy Oczyszczalni Ścieków w Słobódce. PSZOK czynny był w każdą środę w godz. 15.00- 17.00 i sobotę w godz. 9.00-11.00. W PSZOK-u oddać można zużyte baterie i akumulatory, opakowania po chemikaliach i przeterminowane leki, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, tekstylia, odpady wielkogabarytowe oraz zużyte opony. Transport odpadów do PSZOK mieszkańcy zapewniają we własnym zakresie i na własny koszt.

Wszystkie odebrane w 2022 r. przez MPO w Białymstoku Sp. z o.o. odpady komunalne, wytworzone na terenie Gminy Szypliszki, dostarczono do Przedsiębiorstwa Gospodarki Odpadami w Suwałkach Sp. z o.o. Na terenie Gminy Szypliszki nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych.

Wnioski: System gospodarki odpadami na terenie Gminy Szypliszki funkcjonuje prawidłowo. Mieszkańcy mają możliwość pozbycia się wszystkich odpadów komunalnych powstających w gospodarstwie domowym. Funkcjonował Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów.

Temat segregacji odpadów przez mieszkańców wymaga dodatkowej analizy. Istnieje potrzeba dalszego prowadzenia akcji informacyjnych i przeanalizowania przyczyn wahań, które nastąpiły w ostatnich latach w tym zakresie. Priorytetowym zadaniem Gminy Szypliszki na kolejne lata jest dalsze uświadamianie mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w celu ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów komunalnych oraz racjonalnego sortowania odpadów komunalnych.

Warto prowadzić prace służące usunięciu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.

2.4.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA, CIEPŁOWNICZA I GAZOWA

Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki” przez teren gminy przebiegają linie elektryczne, w tym linia elektryczna NN 400 kV i linie elektroenergetyczne SN.

Na terenie gminy istnieje, będąca własnością Polskich Sieci Energetycznych S.A. z siedzibą w Konstancinie - Jeziornie, dwutorowa linia elektroenergetyczna o napięciu 400 kV relacji Etk Bis – granica RP (Alytus) mająca na celu połączenie systemów elektroenergetycznych Litwy

i Polski, poprawę zasilania regionu, umożliwienie bezpośredniej wymiany mocy i energii pomiędzy Polską i Litwą oraz zwiększenie niezawodności pracy systemów.

Dla istniejącej linii obowiązuje pas technologiczny o szerokości 70 m (po 35 m w obie strony od osi linii). Ograniczenia w zagospodarowaniu terenu, które obowiązują w pasie technologicznym linii określone są w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego uchwalonych na trasie linii.

Linia NN 400kV biegnie przez południowo – wschodnią część gminy w obrębach geodezyjnych: Żubryn, Jasionowo, Węgielnia, Bilwinowo, Głęboki Rów, Klonorejsć, Kaletnik, Grauże Nowe, Wiatrołuża Druga, Pokomsze i Zaboryszki.

Energia elektryczna do Gminy Szypliszki jest doprowadzana z krajowego systemu energetycznego liniami napowietrznymi sieci średniego napięcia (SN) 20 kV do rozdzielni w Szypliszkach. Stąd linie średnich napięć doprowadzone są do stacji transformatorowych, z których liniami napowietrznymi niskiego napięcia zasilani są odbiorcy.

W „Studium...” uwzględniono się rezerwy terenu pod następujące urządzenia elektroenergetyczne:

- a. Stacje transformatorowe 20/0,4 kV ,
- b. Linie 20 kV,
- c. Linie niskiego napięcia.

Gospodarka ciepła na terenie gminy opiera się na kotłowniach osiedlowych, indywidualnych źródłach ciepła opalanych paliwem stałym i instalacjach korzystających z energii odnawialnych.

Przez teren gminy przebiega tranzytowa sieć gazowa. W 2022 r. 0,2% mieszkańców korzystało z sieci gazowej (zgodnie z danymi GUS), poziom ten utrzymuje się od 2020 r.

Przez jej teren przebiega Sieć Szerokopasmowej Polski Wschodniej.

Wnioski: Ciepłownictwo na terenie Gminy Szypliszki opierało się głównie na kotłowniach lokalnych i indywidualnych.

Na terenie gminy dostępna jest infrastruktura energetyczna zaopatrująca mieszkańców w energię elektryczną, jednak część sieci wymaga modernizacji i uzupełnień.

Warto na terenie gminy prowadzić prace nie tylko usprawniające prace infrastruktury energetycznej, ale także realizować projekty umożliwiające mieszkańcom gminy pozyskiwanie dofinansowania na odnawialne źródła energii wraz z magazynami energii w indywidualnych gospodarstwach domowych.

Przez teren gminy przebiega tranzytowa sieć gazowa.

Przez jej teren przebiega Sieć Szerokopasmowej Polski Wschodniej.

2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

2.5.1. INFRASTRUKTURA EDUKACYJNA, JAKOŚĆ EDUKACJI

W Gminie Szypliszki funkcjonują: Szkoła Podstawowa w Słobódce, Szkoła Podstawowa w Kaletniku, Zespół Wychowania Przedszkolnego w Słobódce i Zespół Wychowania Przedszkolnego w Kaletniku.

Zgodnie z zapisami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. na terenie województwa podlaskiego głównym ośrodkiem akademickim jest Białystok. Ośrodkami szkolnictwa wyższego są także: Suwałki, Augustów, Grajewo, Łomża, Zambrów, Hajnówka, Drohiczyne i Siemiatyczach.

Tabela 9. Szkoła Podstawowa w Słobódce, liczba uczniów

Rok szkolny	Klasa	Liczba uczniów
2021/2022	ZWP 3 latki	12
	ZWP 4 latki	17
	ZWP 5 latki	20
	„0”	19
	I	20
	II	17
	III	18
	IV	18
	V	11
	VI	13
	VII	21
	VIII	23
	Razem	209
2022/2023	Grupa przedszkolna 3 latki	13
	Grupa przedszkolna 4 latki	15
	Grupa przedszkolna 5 latki	22
	„0”	23
	I	22
	II	21
	III	19
	IV	18
	V	18
	VI	9
	VII	13
	VIII	22
	Razem	215
2023/2024	Punkt Przedszkolny w Żubrynie	14
	Grupa przedszkolna 3 latki	14
	Grupa przedszkolna 4 latki	15
	Grupa przedszkolna 5 latki	19
	„0 A”	15
	„0 B”	17
	I	26

	II	22
	III	20
	IV	20
	V	20
	VI	18
	VII	8
	VIII	12
	Razem	226

Źródło: dane Gminy Szypliszki

Tabela 10. Szkoła Podstawowa w Kaletniku, liczba uczniów

klasa	liczba uczniów	dziewczęta	chłopcy
Rok szkolny 2021/2022			
ZWP	17	7	11
OP	17	10	7
I	10	7	3
II	12	7	5
III	14	8	6
IV	10	6	4
V	10	4	6
VI	8	3	5
VII	12	8	4
VIII	21	10	11
	97	53	44
Rok szkolny 2022/2023			
ZWP	10	5	5
OP	15	7	8
I	13	7	6
II	10	7	3
III	14	8	6
IV	14	8	6
V	10	6	4
VI	10	4	6
VII	7	3	4
VIII	12	8	4
	90	51	39
Rok szkolny 2023/2024			
ZWP	10	7	3
OP	11	8	3
I	9	3	6
II	14	7	7
III	10	3	7
IV	14	6	8
V	15	6	9
VI	10	4	6
VII	10	6	4
VIII	7	4	3
	89	39	50

Źródło: dane Gminy Szypliszki

Tym samym liczba uczniów w Szkole Podstawowej w Kaletniku w roku szkolnym 2021/2022 wyglądała następująco:

- Szkoła Podstawowa klasy I-VIII- 97 uczniów,

- Razem w szkole 0 - VIII - 114 uczniów,
- Razem w szkole łącznie z ZWP -131 uczniów.

W roku szkolnym 2022/2023:

- Szkoła Podstawowa klasy I-VIII- 90 uczniów,
- Razem w szkole 0 - VIII - 105 uczniów,
- Razem w szkole łącznie z ZWP -115 uczniów.

W roku szkolnym 2023/2024 wyglądało to następująco:

- Szkoła Podstawowa klasy I-VIII 89 uczniów,
- Razem w szkole 0 - VIII - 100 uczniów,
- Razem w szkole łącznie z ZWP - 110 uczniów.

Analizując wyniki egzaminu ósmoklasisty, który został przeprowadzony w 2022 r. i 2023 r. widać, że wyniki uczniów z terenu Gminy Szypliszki nie różnią się znacząco od średnich wyników uczniów z powiatu, województwa a nawet kraju. Widać jednak, że jest przestrzeń do poprawy szczególnie w przypadku języka polskiego (choć wyniki w 2023 r. były lepsze niż w 2022 r.).

Wyniki egzaminów mogą wskazywać na to, że poziom edukacji na terenie gminy jest na stosunkowo dobrym poziomie. Wciąż jednak niezbędne jest przeprowadzenie dodatkowych prac służących by poziom nauczania był na jak najwyższym poziomie wraz ze wsparciem osób mających trudności w nauce, wykazujących specjalne zainteresowania w jakiejś dziedzinie oraz osób wybitnie uzdolnionych.

Współczynnik skolaryzacji netto jest liczony jako relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Porównując współczynniki skolaryzacji w stosunku do szkół podstawowych na terenie Gminy Szypliszki, powiatu suwalskiego oraz województwa podlaskiego można zauważyć, że w początkowych latach analizy sytuacja na terenie gminy była lepsza niż średnia dla powiatu i województwa. Zaczęło się to zmieniać w 2019 r. i w 2022 r. współczynnik ten osiągnął najniższy poziom w analizowanych latach i był gorszy zarazem w porównaniu do województwa jak i do powiatu.

Porównując wskaźnik dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w Gminie Szypliszki, powiecie suwalskim oraz województwie podlaskim można wskazać, że poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym najmłodszych mieszkańców Gminy Szypliszki w większości analizowanych lat nie różni się znacząco od

średniej dla powiatu i jest niższa niż średnia dla województwa. Wyjątek stanowi rok 2017 r., gdzie sytuacja na terenie gminy była znacząco lepsza od sytuacji w powiecie i była lepsza nawet od średniej dla województwa.

Na terenie gminy ilość dzieci w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat w 2022 r. był najniższy w porównaniu do lat 2017 – 2021.

Wnioski: Na terenie Gminy Szypliszki edukację na poziomie podstawowym zapewniają dwie placówki. Działają na jej terenie też zakłady wychowania przedszkolnego.

Uczniowie szkoły podstawowej osiągają zadawalające wyniki z egzaminów zewnętrznych. Wciąż warto przeprowadzać działania służące podniesieniu poziomu nauczania by zwiększyć szanse na rozwój młodych pokoleń. Potrzebna jest organizacja zajęć wyrównawczych, dodatkowych, rozwijających zainteresowania oraz zdolności dzieci i młodzieży. Jak również prowadzić zajęcia wspierające wyjątkowo uzdolnioną młodzież.

Warto również zadbać o doposażenie sal lekcyjnych oraz o same budynki, w których prowadzone są lekcje oraz ich otoczenie by jak najlepiej pełniły swoje funkcje i były jak najbardziej bezpieczne. Istnieje także potrzeba zwiększenia liczby etatów dla psychologów.

2.5.2. INFRASTRUKTURA SPORTOWA I REKREACYJNA

Na terenie Gminy Szypliszki znajdują się różne obiekty sportowe i rekreacyjne. Zaliczyć do nich można:

- Boisko gminne we wsi Słobódka,
- Boisko gminne we wsi Kaletnik,
- Boisko gminne we wsi Czerwonka,
- Plac zabaw w Słobódce,
- Plac zabaw w Kaletniku,
- Plac zabaw w Czerwonce,
- Plac zabaw w Becejłach,
- Plac zabaw w Szypliszkach,
- Siłownia zewnętrzna w Kaletniku,
- Siłownia zewnętrzna w Czerwonce.

Na terenie gminy działalność prowadzą kluby sportowe: UKS Szelment i UKS Tygrysy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Słobódce w 2022 r. prowadziła m.in. działalność sportowo-rekreacyjnej. Działalność ta prowadzona jest w oparciu o posiadaną bazę lokalową, współpracę ze szkołami z terenu Gminy Szypliszki i Zrzeszeniem Ludowe Zespoły Sportowe w Suwałkach. Praca skupia się na popularyzowaniu i upowszechnianiu kultury fizycznej poprzez organizację różnego typu imprez i zawodów sportowych oraz uczestnictwie w organizowanych przez LZS imprezach.

W 2022 roku prowadzone były zajęcia pozaszkolne i pozalekcyjne w Szkołach Podstawowych w Słobódce i Kaletniku dla młodzieży oraz osób dorosłych z Piłka Siatkowa Halowa uczestnicy tych zajęć mieli też możliwość korzystania z siłowni, które znajdują się w szkołach.

Organizowane były też liczne imprezy przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Słobódce we współpracy z Urzędem Gminy Szypliszki oraz szkołami z terenu gminy. Zaliczyć do nich można: turnieje piłki nożnej, strzelectwa sportowego czy hokeja.

Wnioski: Na obszarze gminy występuje infrastruktura sportowa i rekreacyjna, która znajduje się w większości w dobrym stanie technicznym. Niektóre z nich wymagają przeprowadzenia prac modernizacyjnych bądź przeprowadzenia prac w ich pobliżu by mogły lepiej spełniać swoje funkcje.

Dostępne są szlaki przyciągające na ten teren turystów w tym rowerowe.

W celu zapewnienia odpowiedniego poziomu życia mieszkańców konieczny jest dalszy rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i sportowo-oświatowej oraz zwiększenie oferty zagospodarowania czasu wolnego.

2.5.3. INFRASTRUKTURA KULTURY, DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA

Na terenie Gminy działa Gminna Biblioteka Publiczna w Słobódce. W skład biblioteki wchodzi 2 filie: w Kaletniku i w Żubrynie.

Oprócz gromadzenia, opracowywania materiałów bibliotecznych, jak udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie na zewnątrz oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych z uwzględnieniem potrzeb lokalnego społeczeństwa, biblioteka prowadziła różne działania skierowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży zamieszkałych na terenie gminy (uczniowie uczęszczających do szkół i przedszkoli położonych na terenie gminy).

Zgodnie ze Sprawozdaniem Gminnej Biblioteki Publiczna w Słobódce za 2022 rok stan księgozbioru wynosił 31157 woluminów. Zakupiono 644 książek (m.in. dzięki dotacji MKiDN). Wypożyczono 5745 książek, bibliotekę odwiedziło 9741 osób. Zarejestrowano 470 czytelników.

Zgodnie ze wskaźnikami dotyczącymi bibliotek publicznych na terenie Gminy Szypliszki w 2022 r. wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach osiągnęły poziom 12,4 woluminów (najwyższy wynik w analizowanych latach wystąpił w 2018 r.).

Porównując liczbę osób przypadających na 1 placówkę biblioteczną wśród gmin powiatu suwalskiego w 2022 r. zauważyć można, że sytuacja na terenie Gminy Szypliszki jest najlepsza, w najgorszej sytuacji są mieszkańcy Gminy Raczek.

Wnioski: Choć na terenie gminy realizowane są różne działania w tym prowadzone są zajęcia dla mieszkańców i organizowane wydarzenia kulturalne to nadal jednak konieczne jest rozwijanie prowadzonej działalności kulturalnej tak by odpowiadały zmieniającym się oczekiwaniom mieszkańców.

Warto również powiększać ofertę biblioteki zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców.

2.5.4. INFRASTRUKTURA OCHRONY ZDROWIA I OPIEKI SPOŁECZNEJ

Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki” gmina jest właścicielem Gminnego Ośrodka Rehabilitacji w Becejłach, zarządzanego przez podmiot prywatny.

W zakresie opieki szpitalnej oraz specjalistycznej mieszkańcy korzystają z usług placówek zlokalizowanych m.in. na terenie Miasta Suwałki czy Gminy Miasto Augustów.

Zgodnie z danymi GUS w 2022 r. na terenie gminy funkcjonowały 2 przychodnie. 1 przychodnia podlegała samorządowi (dane dotyczące 2023 r. były jeszcze niedostępne).

Na terenie gminy (zgodnie z danymi GUS) w 2022 r. funkcjonowała 1 apteka.

W latach 2017 – 2018 nie udzielono żadnej porady w podstawowej opiece zdrowotnej (dane GUS).

Jednym z głównych aspektów w kwestii infrastruktury społecznej i jakości opieki zdrowotnej, który uwzględniono w analizie, jest dostęp pacjentów do świadczeń. Jest on bardzo istotny, zwłaszcza w kontekście najstarszych mieszkańców gmin. W latach 2019 – 2022 brak jednolitej tendencji w liczbie udzielonych porad. Najmniejsza ich liczba wystąpiła w 2020 r. (co może mieć związek z wystąpieniem pandemii Covid-19), największa zaś w 2019 r.

Pomocą społeczną na terenie gminy zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szypliszkach.

Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki” działalność GOPS prowadzona jest na podstawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, na

podstawie Gminnego Programu Wspierania Rodziny, na podstawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii oraz na podstawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które przyjmowane są w drodze uchwał Rady Gminy.

Gmina Szypliszki jest właścicielem dziewięciu odrębnych lokali mieszkalnych, które służą osiągnięciu celów związanych z pomocą społeczną.

W 2023 r. założono 10 Niebieskich Kart. Do głównych powodów trudnej sytuacji życiowej na terenie gminy zaliczyć należy: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz ubóstwo.

W analizowanych latach liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności na terenie gminy spadała do 2021 r. w 2022 r. wzrosła jednak ten wynik wciąż był niższy niż w 2020 r. (największa liczba beneficjentów wystąpiła w 2017 r.). Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku danych na temat liczby osób oraz gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej. Wzrost, który nastąpił w 2022 r. jeśli stanie się początkiem wzrostowej tendencji spowoduje konieczność przekazywania dodatkowych środków z budżetu gminy na cele związane z pomocą społeczną.

Wnioski: W 2022 r. na terenie gminy funkcjonowała 1 przychodnia podległa samorządowi terytorialnemu (dane GUS).

Poziom opieki zdrowotnej nie jest w pełni satysfakcjonujący. Warto podejmować działania służące m.in. rozwojowi opieki długoterminowej i geriatrycznej, warto również wspierać usługi skierowane do osób starszych i niepełnosprawnych. Tym samym zapewniając im odpowiednią opiekę. Istnieje potrzeba rozszerzenia zakresu usług zdrowotnych w przychodni zdrowia w Szypliszkach o konsultacje lekarzy specjalistów (np. ginekolog).

W 2022 r. liczba gospodarstw i rodzin korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej była wyższa niż w 2021 r. (w którym to roku osiągnęła najniższy poziom w porównaniu do lat 2017 – 2022) zagadnienie to wymaga dodatkowej obserwacji czy tendencja wzrostowa nie będzie się utrzymywać w najbliższych latach co wymagać może podjęcia dodatkowych działań wspierających różnych mieszkańców w trudnej sytuacji. Warto rozważyć utworzenie domu pomocy społecznej dla grup defaworyzowanych.

2.5.5. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Na terenie Gminy Szypliszki zlokalizowany jest Posterunek Policji w Słobódce. Nad porządkiem na terenie gminy czuwa także Komenda Miejska Policji w Suwałkach.

Ochroną przed żywiołami zajmuje się Ochotnicza Straż Pożarna. Na terenie gminy funkcjonują: OSP w Szypliszkach, OSP w Sadzawkach, OSP w Kaletniku, OSP w Postawelek. O ochronę przeciwpożarową dba również Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Suwałkach.

Wnioski: Nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa Komenda Miejska Policji w Suwałkach, Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Suwałkach oraz strażacy z OSP.

Istnieje potrzeba doposażenia funkcjonujących Ochotniczych Straży Pożarnych by mogły jak najefektywniej dbać o bezpieczeństwo mieszkańców gminy.

2.6. FINANSE SAMORZĄDOWE

Zgodnie z danymi GUS w latach 2017 – 2019 gmina odnotowała deficyt budżetowy. W pozostałych okresach dochody przewyższały wydatki, co pozwala na założenie, że w kolejnych latach gmina będzie dysponowała środkami niezbędnymi do realizacji inwestycji poprawiających stan życia mieszkańców.

W analizowanych latach dochody gminy wzrastały (wyjątek stanowi rok 2021). W przypadku wydatków brak tak jednolitej tendencji, w 2022 r. osiągnęły one najwyższy poziom.

Największą sumę dochodów odnotowano w następujących działach (zgodnie z danymi GUS za 2022 r.):

- Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem (33,26% dochodów);
- Dział 758 - Różne rozliczenia (16,64% dochodów);
- Dział 855 – Rodzina (11,10% dochodów).

Analizując wydatki pod kątem poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej należy zauważyć, że największą sumę wydatków odnotowano w (zgodnie z danymi GUS za 2022 r.):

- Dziale 801 - Oświata i wychowanie (21,43% wydatków);
- Dział 600 – Transport i łączność (12,82%);
- Dziale 855 – Rodzina (11,20% wszystkich wydatków).

Zgodnie z Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Szypliszki na lata 2024 – 2035 (przyjęta Uchwałą Nr XLV/329/2023 Rady Gminy Szypliszki z dnia 20 grudnia 2023 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Szypliszki na lata 2024 – 2035 wraz

z prognozą kwoty długu i spłat zobowiązań na lata 2024 – 2035) przewidywane wyniki roczne budżetu (do 2035 r. włącznie) będą dodatnie.

Wnioski: Przewiduje się, że do 2030 r. wynik budżetu Gminy Szypliszki będzie dodatni. Analizowana jednostka samorządu terytorialnego będzie w stanie wygenerować środki z przeznaczeniem na niezbędne inwestycje rozwojowe.

2.7. PODSUMOWANIE DIAGNOZY – ANALIZA SWOT

Jako podsumowanie przeprowadzonej diagnozy oraz po uwzględnieniu badań ankietowych, przygotowano analizę SWOT. Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników, mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia (threats).

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Zgodnie z powyższym, czynniki rozwoju podzielić można na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia). Podział ten można przeprowadzić również w inny sposób, mianowicie: czynniki pozytywne, czyli atuty i szanse, oraz czynniki negatywne, czyli wady i zagrożenia.

W wyniku przeprowadzonego badania ankietowego można wskazać, że mieszkańcy gminy zauważają ważność środków finansowych z Unii Europejskiej dla rozwoju i funkcjonowania gminy (wskazane zostały one jako jedno z głównych szans rozwojowych a ograniczenie do nich dostępu zostało wskazane jako jedno z głównych zagrożeń). Wielokrotnie podkreślano istotność walorów przyrodniczych terenu i doceniono stosunkowo czyste środowisko (szanse rozwojowe i mocne strony gminy). Stosunkowo pozytywnie mieszkańcy ocenili też estetykę i funkcjonalność obiektów użyteczności publicznej. Nie mają też większych zastrzeżeń co do

estetyki miejscowości, choć wciąż pojawiają się głosy, że w niektórych z nich występują zanieczyszczone obszary.

Ankietowani ukazują potrzebę poprawy komunikacji zbiorowej, dostrzegają braki w liczbie dogodnych międzymiastowych połączeń komunikacyjnych (linie autobusowe). Zauważają potrzebę dużej poprawy w tym zakresie. Jest to jeden z głównych problemów wskazanych przez respondentów.

Mieszkańcy stosunkowo pozytywnie ocenili jakość pomocy społecznej, choć wciąż jej ocena mogłaby być wyższa. Trochę gorzej oceniono dostęp do usług ochrony zdrowia przy jednoczesnym wskazaniu, że dostęp do niej jest jedną ze słabych stron gminy. Choć więc średnia ocena mogłaby być zadawalająca wskazanie tego zagadnienia wśród słabych stron ukazuje, że istnieje potrzeba poprawy obecnej sytuacji.

Jednym z największych zagrożeń terenu uznano brak rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi) a za jedną z szans rozwojowych wskazano jej rozwój co ukazuje potrzebę podjęcia działań w tym zakresie. Szczególnie przy niskiej ocenie możliwości uzyskania zatrudnienia na terenie gminy i niezadawalającej ocenie warunków prowadzenia działalności gospodarczej (udogodnienia i ulgi dla przedsiębiorców, dostęp do informacji na temat zakładania własnej działalności).

Mieszkańcy zauważają potrzebę rozwoju turystyki co wraz z ważnością w ich oczach działalności rolniczej na terenie gminy ukazuje ważność promocji w celu przyciągnięcia potencjalnych turystów, warto również promować rozwój agroturystykę i ekoturystykę, które zostały wskazane w szansach rozwojowych. Miałoby to także swoje przełożenie na sytuację na lokalnym rynku pracy, który w oczach respondentów obecnie nie jest mocno przyjazny dla osób poszukujących pracy.

Ankietowani są stosunkowo zadowoleni z poziomu rozwoju sieci wodociągowej, widzą przestrzeń do poprawy w zakresie poziomu rozwoju sieci kanalizacyjnej i gazowej oraz na niektórych terenach dostępu do Internetu. Dostrzegają też zły stan niektórych dróg oraz małej infrastruktury drogowej (chodniki i ścieżki rowerowe, oświetlenie, przystanki, itp.).

Stosunkowo pozytywnie oceniono poziom edukacji na terenie gminy oraz jakość usług świadczonych przez obiekty kulturalne na jej terenie. Za mocną stroną gminy wskazano wystarczającą ilość miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych. W temacie kultury i edukacji wciąż pozostają możliwości rozwoju i poprawy obecnej sytuacji. Szczególnie w przypadku liczby obiektów kulturalnych w gminie takich jak świetlice, biblioteki czy domy kultury. Do tego ankietowani widzą potrzebę by poprawić ofertę zagospodarowania czasu wolnego skierowaną do różnych grup wiekowych, która obecnie jest niesatysfakcjonująca. Także uważają, że poziom rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej powinien być większy. Poprawa w tym zakresie może w dłuższej perspektywie mieć wpływ nie tylko na poziom zadowolenia i aktywności mieszkańców, ale również na ich sytuację na rynku pracy oraz być

jednym z czynników wpływających na przyciągnięcie lub nie nowych mieszkańców. Co przy zauważanym przez respondentów niskim przyrostem naturalnym i ucieczką ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast może mieć ogromne znaczenie dla przyszłości omawianej jednostki samorządu terytorialnego i stojących przed nią wyzwań.

Obraz gminy oczami jej mieszkańców dopełnia zauważalne braki w promocji gminy i to zarazem mających na celu pozyskanie inwestorów/przedsiębiorców tworzących miejsca pracy jak i tych mających na celu pozyskanie potencjalnych turystów.

Zgodnie z zakresem przeprowadzonej diagnozy oraz w oparciu o sfery najbardziej istotne dla rozwoju gminy, analizę SWOT przeprowadzono w pięciu obszarach:

- sfera przestrzenno-środowiskowa;
- sfera społeczna;
- sfera gospodarcza;
- infrastruktura techniczna;
- infrastruktura społeczna, jakość życia mieszkańców.

Sfera przestrzenno-środowiskowa	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – korzystne położenie; – tradycje kultywowane podtrzymywane przez mieszkańców; – funkcjonujące koła gospodyń wiejskich; – cenne zabytki architektoniczne; – duża świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego; – walory kulturowe; – zadawalający stan części dróg; – obowiązywanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określającego zasady zagospodarowania terenu całej gminy; – wysokie walory środowiska naturalnego; – występowanie terenów cennych pod kątem turystycznym 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczający stan techniczny części dróg; – niewystarczająca długość sieci kanalizacyjnej i niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; – niewystarczający poziom izolacyjności części budynków; – wciąż niezadawalający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych; – niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków indywidualnych i użyteczności publicznej; – występowanie częściowo nieefektywnego oświetlenia ulicznego; – zanieczyszczenie wód powierzchniowych; – występowanie terenów zagrożonych suszą; – występowanie terenów zagrożonych powodzią
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – racjonalna polityka przestrzenna; – poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji; – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; 	<ul style="list-style-type: none"> – przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji; – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego; – zwiększenie kosztów montażu alternatywnych źródeł energii;

<ul style="list-style-type: none"> – stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego; – tworzenie i rozbudowa istniejących tras turystycznych; – poprawa oznakowania poziomego i pionowego; – zadbanie o utrzymanie czystości środowiska naturalnego; – zwiększenie efektywności energetycznej budynków wraz ze zwiększeniem wykorzystywania odnawialnych źródeł energii; – remont, modernizacja i budowa infrastruktury sportowo – rekreacyjnej; – polepszenie oświetlenia ulicznego; – budowa ścieżek edukacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> – niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych mająca wpływ na zachowania i wybory mieszkańców
---	---

Sfera społeczna	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – wzrastający poziom wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje; – podnoszenie poziomu wykształcenia przez mieszkańców gminy; – świadomość społeczna lokalnego dziedzictwa kulturowego 	<ul style="list-style-type: none"> – niekorzystne zmiany demograficzne w tym starzenie się społeczeństwa (ujemne saldo migracji, ujemny przyrost naturalny, spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym); – występowanie zauważalnych przez mieszkańców problemów społecznych – np. alkoholizm; – zauważalny przez mieszkańców problem z dostępem do opieki medycznej; – niewystarczająca oferta zagospodarowania czasu wolnego dzieci, młodzieży i dorosłych, a także seniorów; – zauważalny przez mieszkańców niedobór udogodnień i dostępnych informacji dotyczących zakładania nowych firm; – zauważalny przez mieszkańców problem z uzyskaniem zatrudnienia na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – lokalizacja gminy; – rozwój rolnictwa ekologicznego; – rozwój agroturystyki i ekoturystyki; – zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych; – stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego zapewniających dodatkowe dochody dla mieszkańców gminy; – krzewienie kultury regionalnej, tworzenie i promowanie produktów regionalnych; – osiedlanie się na terenie gminy nowych mieszkańców; – poprawa dostępu do opieki medycznej i jakości tych usług; – rozwój opieki długoterminowej i geriatrycznej; 	<ul style="list-style-type: none"> – niekorzystne ogólnopolskie zmiany demograficzne; – zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; – brak rozwoju małej przedsiębiorczości; – rosnące koszty pracy; – ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast; – rosnące koszty życia; – wzrost trudności ze znalezieniem atrakcyjnego zatrudnienia; – wzrost występowania problemów społecznych

– przeprowadzanie działań służących integracji mieszkańców	
--	--

Sfera gospodarcza	
Silne strony	Słabe strony
– potencjał do rozwoju turystyki dzięki korzystnemu położeniu i wysokim walorom środowiska	<ul style="list-style-type: none"> – mała ilość podmiotów gospodarczych; – brak podmiotów gospodarczych o silnej pozycji w regionie; – zauważalny przez mieszkańców niedobór udogodnień dla pokonywania barier w zakładaniu przedsiębiorczości; – trudności w rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi); – zauważalne przez mieszkańców trudności ze znalezieniem zatrudnienia na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; – wzrost zapotrzebowania na wypoczynek w gospodarstwach rolnych, – transfer nowych technologii do rolnictwa zmierzających do modernizacji zaplecza technicznego; – stworzenie spójnej oferty turystycznej oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okołoturystycznego; – zwiększenie poziomu inwestowania na terenie gminy; – rozwój agroturystyki i ekoturystyki; – przeprowadzanie akcji promocyjnych gminy 	<ul style="list-style-type: none"> – brak jednolitej oferty turystycznej na terenie powiatu; – niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych dla działalności gospodarczej; – zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; – rosnące koszty prowadzenia działalności gospodarczej; – ograniczenie dostępu do środków zewnętrznych – dofinansowań; – brak rozwoju małej przedsiębiorczości (handel, usługi)

Infrastruktura techniczna	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – efektywny system gospodarki odpadami; – prowadzenie prac polepszających stan dróg na terenie gminy; – rozwój sieci wodociągowej 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca długość sieci kanalizacyjnej oraz niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych szamb; – niewystarczający poziom izolacyjności części budynków użyteczności publicznej oraz obiektów prywatnych; – niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych; – niewystarczający poziom efektywności energetycznej części budynków indywidualnych; – niedostateczny stan dróg oraz infrastruktury drogowej (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie); – wciąż słaby dostęp do Internetu na niektórych terach gminy; – zauważalne przez mieszkańców niedobory w komunikacji zbiorowej

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – racjonalna polityka przestrzenna, tworzenie planów miejscowych na terenach rozwojowych, – poprawa dostępności terenów i poprawa systemów komunikacji, – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; – rozwój infrastruktury wodno – ściekowej; – stworzenie korzystnych warunków do tworzenia farm wiatrowych i innej przyjaznej dla środowiska infrastruktury wytwarzającej energię; – dalsze prowadzenie prac rozbudowujących sieć wodociągową 	<ul style="list-style-type: none"> – przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji, – duże koszty opracowania planów zagospodarowania przestrzennego, – wzrost kosztów budowy alternatywnych źródeł energii, – zmiany prawa powodujące zmniejszenie opłacalności wykorzystania odnawialnych źródeł energii; – wzrost kosztów przeprowadzania inwestycji w infrastrukturę w wyniku wzrastających cen

Infrastruktura społeczna, jakość życia mieszkańców	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – funkcjonowanie placówek wychowania przedszkolnego; – funkcjonowanie szkół podstawowych; – funkcjonowanie Ochotniczej Straży Pożarnej zapewniającej bezpieczeństwo mieszkańców; – wystarczająca ilość miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczający system aktywizacji i zagospodarowania wolnego czasu osób starszych, dorosłych oraz młodzieży i dzieci; – niesatysfakcjonujący poziom opieki medycznej; – trudności z dostępem do specjalisty; – zauważalne przez mieszkańców niedobory w komunikacji zbiorowej; – zauważalne przez mieszkańców trudności ze znalezieniem zatrudnienia na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych; – zwiększenie współpracy Gminy Szypliszki z organizacjami pozarządowymi; – przeznaczenie dodatkowych środków finansowych na dofinansowanie inicjatyw organizacji pozarządowych; – poprawa bezpieczeństwa poprzez m.in. poprawę oznakowania poziomego i pionowego oraz stanu dróg i oświetlenia; – krzewienie kultury regionalnej, tworzenie i promowanie produktów regionalnych; – poprawa jakości edukacji; – poprawa oferty kulturalnej; – rozwój oferty medycznej; – wyposażenie jednostek OSP; – budowa i modernizacja świetlic wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> – zmiany przepisów prawnych dotyczących polityki finansowej jednostek samorządu terytorialnego; – trudności w pozyskaniu zewnętrznych funduszy; – wzrost kosztów funkcjonowania instytucji kultury i edukacji

3. ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY SZYPLISZKI

3.1. WIZJA ROZWOJU

Wizja rozwoju Gminy Szypliszki jest stanem docelowym, który zostanie osiągnięty z wykorzystaniem możliwości i zasobów gminy w perspektywie do roku 2030. Zdefiniowana wizja stawia do realizacji cele i wyznacza kierunki działania, które wygenerują wzrost poziomu jakości życia obecnych mieszkańców, a także zachęci do osiedlania się nowych. Spowoduje tym samym wzrost atrakcyjności turystycznej oraz inwestycyjnej gminy.

Wizja rozwoju gminy została zdefiniowana następująco:

Gmina Szypliszki jest bezpiecznym miejscem, dbającym o środowisko i wykorzystującym najnowsze technologie, charakteryzującym się wysokiej jakości usługami i infrastrukturą przystosowaną do różnych odbiorców, przy tym otwartym na potrzeby wszystkich uczestników życia społeczno-gospodarczego

Do roku 2030 Gmina Szypliszki będzie czystym i przyjaznym dla środowiska ośrodkiem, dzięki czemu stworzy wysokiej jakości przestrzeń do życia dla obecnych i nowych mieszkańców. Będzie to obszar spójny społecznie i terytorialnie, bazujący na kapitale intelektualnym oraz potencjale turystycznym, zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców. Będzie to teren o zachowanych walorach krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych, zapewniający harmonijny rozwój poszczególnych miejscowości. Wykorzystujący nowoczesne technologie dla jak najbardziej zrównoważonego rozwoju dbającego nie tylko na zachowanie przeszłości, ale także na prężny rozwój w przyszłość.

3.2. MISJA ROZWOJU

Misja rozwoju Gminy Szypliszki została zdefiniowana następująco:

Gmina zapewniająca dostęp do wysokiej jakości infrastruktury oraz najnowszych technologii, wspierająca rozwój mieszkańców i oferująca bogatą ofertę spędzania czasu wolnego przy tym rozwijająca się w oparciu o posiadane zasoby

Misja Strategii warunkuje sformułowanie kierunków bezpośrednich i pośrednich działań – celów strategicznych i operacyjnych. Gmina Szypliszki za pomocą wyznaczonych celów będzie dążyć do podwyższenia jakości życia mieszkańców w taki sposób, aby poszczególne dziedziny życia i gospodarki wzajemnie się uzupełniały i przenikały w celu stworzenia kompleksowej poprawy warunków. Korzystne położenie geograficzne oraz bogate walory przyrodniczo – kulturowe (liczne obszary i obiekty podlegające ochronie, bogate tradycje) powodują, iż gmina jest atrakcyjnym miejscem, zarówno pod względem turystycznym, jak i gospodarczym. Świadomość ekologiczna mieszkańców oraz czyste i zadbane środowisko będą sprzyjać naturalnej produkcji rolnej, a bogate walory krajobrazu zdeterminują możliwości rozwoju w kierunku turystyki, ekoturystyki i agroturystyki stanowiącej jeden ze składników rozwoju ekonomicznego.

Gmina Szypliszki aspiruje do wysoko rozwiniętej turystyki w tym ekoturystyki i agroturystyki poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczych, zachowując i rozbudowując ład ekologiczny. Dla polepszenia atrakcyjności turystycznej planowana jest przebudowa dróg, dla płynniejszego poruszania się po terenie gminy. Ponadto, gmina będzie dążyć do stworzenia warunków rozwoju dla handlu i gastronomii, zwłaszcza w sektorze rolnictwa, a także do wykorzystania potencjału obszaru terytorialnego.

Gmina dążyć będzie do rozwiązywania problemów społecznych, stymulowania aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu oraz podniesienia jakości życia mieszkańców, zwiększenia oferty zagospodarowania czasu wolnego oraz zadbania o jak najlepszy poziom edukacji (w tym także dbając o warunki, w których uczą się młodzi mieszkańcy gminy).

Ważnym aspektem będzie także rozwój infrastruktury sportowej i technicznej, w tym budowa gminnego centrum sportu i rekreacji.

Dotychczas przeprowadzone inwestycje w sposób znaczący podnoszą atrakcyjność inwestycyjną gminy. Przeprowadzona analiza SWOT wskazuje jednak obszary wymagające dalszej pracy i interwencji, koniecznych do utrzymania właściwej polityki prorozwojowej. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej w wielu sferach pokazuje bardzo pozytywne zjawiska zachodzące na terenie gminy (np. zwiększenie dostępu do sieci wodociągowej). Analiza wewnętrznych czynników warunkujących zrównoważony rozwój gminy w wielu przypadkach pokazuje dynamiczne i prorozwojowe trendy. Jednak analiza czynników zewnętrznych wskazuje na pojawiające się zagrożenia zahamowania procesów przyczyniających się do dalszej, zrównoważonej polityki prorozwojowej gminy. Pogłębiający się od wielu lat kryzys strefy euro, trwająca konsolidacja finansów publicznych oraz proces

oddłużania sektora prywatnego, pandemia COVID-19 oraz obecne działania wojenne na Ukrainie, negatywnie wpływają na jednostki zarządzania administracją publiczną na wszystkich szczeblach. Wpływ ten odczuwają również mieszkańcy gminy, czyli konsumenci oraz przedsiębiorcy, którzy napotykają liczne problemy, w szczególności z uwagi na znaczny spadek dynamiki udzielanych kredytów przez banki, wzrost cen oraz pojawiające się problemy na rynku pracy. Czynnikiem zewnętrznym, które mogą utrzymać spowolnienie gospodarcze na rynkach Europy są pogarszające się perspektywy wzrostu dla krajów strefy euro, jak również ogólna niekorzystna sytuacja polityczna w niektórych krajach na świecie, która w sposób znaczący wpływa na wszystkie rynki finansowe. Wskazuje to na konieczność podjęcia działań prewencyjnych oraz rozważnego planowania przyszłości gminy.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Szypliszki, wyniki przeprowadzonych badań ankietowych oraz przeprowadzona analiza SWOT pozwoliły na wyznaczenie celów, które w znaczący sposób wpływają na jej przyszły rozwój gospodarczy, społeczny, ekologiczny i przestrzenny. Wokół wskazanych celów skoncentruje się działalność Gminy Szypliszki przy współpracy z partnerami sektora publicznego, prywatnego, trzeciego sektora oraz społeczeństwem.

3.3. CELE STRATEGII

W ramach Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki zostały wyznaczone następujące cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań:

Cel strategiczny I. Zapewnienie nowoczesnej infrastruktury technicznej niezbędnej do dalszego rozwoju gminy

- Cel operacyjny I.1 Rozwój infrastruktury komunikacyjnej oraz poprawa dostępności i atrakcyjności transportu zbiorowego:
- Kierunki działań:
 - współpraca z zarządem dróg powiatowych i wojewódzkich przy ich przebudowie, rozbudowie i modernizacji,
 - modernizacja i poprawa stanu technicznego istniejącej gminnej infrastruktury drogowej – budowa, przebudowa, rozbudowa, zmiana nawierzchni i modernizacja dróg,
 - budowa i modernizacja infrastruktury towarzyszącej: chodników, oświetlenia ulicznego,

- modernizacja i poprawa oznakowania istniejących i budowa nowych ścieżek rowerowych,
 - poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego,
 - modernizacja i poprawa oznakowania (w tym także poziomego),
 - poprawa bezpieczeństwa na skrzyżowaniach,
 - zwiększenie ilości miejsc parkingowych,
 - zapewnienie dostępności przystanków komunikacji zbiorowej,
 - przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu,
 - ograniczenie emisji CO₂ poprzez zwiększenie udziału ekologicznych środków transportu.
- Cel operacyjny I.2 Rozbudowa systemów wodno-kanalizacyjnych:
- Kierunki działań:
- budowa szamb lub oczyszczalni przydomowych przy zachowaniu odpowiednich warunków gruntowo-wodnych,
 - budowa i modernizacja sieci wodociągowej,
 - modernizacja stacji uzdatniania wody,
 - budowa sieci kanalizacyjnej,
 - modernizacja pompowni ścieków.
- Cel operacyjny I.3 Poprawa warunków w zakresie gospodarki przestrzennej:
- Kierunki działań:
- inwentaryzacja gruntów, bazy lokalowej, infrastruktury towarzyszącej mającej potencjał do wykorzystania i inwestycji w działalności gospodarczej w celu uwzględnienia jej w ofercie inwestycyjnej,
 - tworzenie kolejnych i aktualizowanie istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
 - uzbrajanie terenów stref potencjalnej aktywności gospodarczej,
 - systematyczne wyznaczanie terenów pod budownictwo jednorodzinne,
 - rozwój terenów pod budownictwo mieszkaniowe oraz poprawa standardu istniejących zasobów mieszkaniowych,
 - tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem infrastruktury turystycznej, wskazujących funkcje kluczowych dla gminy obszarów o wysokich walorach przyrodniczych z uwzględnieniem uwarunkowań ich ochrony, w celu odpowiedniego zorganizowania ruchu turystycznego i okołoturystycznego.
- Cel operacyjny I.4 Rozwój infrastruktury i technologii informacyjno – komunikacyjnych:

- Kierunki działań:
 - zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie gminy,
 - zapewnienie powszechnego dostępu do e-usług i e-administracji,
 - nawiązanie współpracy z partnerami świadczącymi nowoczesne usługi telekomunikacyjne.

Cel strategiczny II. Zwiększenie kreatywności i konkurencyjności mieszkańców, zmniejszenie skali występujących problemów społecznych

- Cel operacyjny II.1 Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu:
- Kierunki działania:
 - zapewnienie sprawnego systemu pomocy społecznej,
 - tworzenie, udoskonalanie i realizacja programów pomocy rodzinie i pomocy społecznej przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu,
 - współpraca przy wdrażaniu programów przeciwdziałania bezrobociu, wsparcie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy,
 - wprowadzenie działań mających na celu ograniczenie patologii społecznych poprzez profilaktykę, np. grupy wsparcia, profesjonalne doradztwo prawne, zawodowe, pomoc psychologiczną, poradnictwo, mediacje i inne,
 - wsparcie opieki nad dziećmi (dostęp do usług przedszkolnych i opieki nad małym dzieckiem, rozwój działalności żłobka) oraz nad osobami starszymi (formy instytucjonalne, rodzinne, pomoc sąsiedzka i inne),
 - wspieranie działań związanych z aktywizacją zawodową społeczności wiejskiej oraz działań mających na celu zwiększenie adaptacji do nowych zawodów i mobilności mieszkańców,
 - podnoszenie kwalifikacji mieszkańców, w szczególności w zakresie obsługi ruchu turystycznego, handlu i rzemiosła oraz zawodów nierolniczych, kształtowanie postaw rynkowych i innowacyjnych,
 - budowanie przyjaznej polityki dla przedsiębiorców inwestujących w zawodowy rozwój zasobów ludzkich i system szkoleń,
 - zwiększenie absorpcji środków z Unii Europejskiej na programy służące podnoszeniu kwalifikacji osób pozostających bez pracy,
 - zapewnienie opieki nad osobami starszymi,
 - wspieranie działań służących opiece na odległość nad najstarszymi mieszkańcami gminy.

- Cel operacyjny II.2. Podniesienie poziomu wykształcenia i kwalifikacji zawodowych społeczności:
- Kierunki działania:
 - stymulowanie wymiany doświadczeń w zakresie efektywnego przygotowania młodzieży do życia zawodowego,
 - organizacja zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, szkoleniowych, rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych,
 - wspieranie i promocja innowacyjnych form kształcenia (np. e-edukacja),
 - organizacja i umożliwienie przeprowadzenia kursów komputerowych dla kobiet, osób długotrwale bezrobotnych i osób starszych,
 - organizacja kursów udzielania pierwszej pomocy,
 - podnoszenie kwalifikacji nauczycieli oraz pracowników urzędu gminy, w tym w zakresie zdolności cyfrowych.
- Cel operacyjny II.3. Poprawa poziomu opieki zdrowotnej:
- Kierunki działania:
 - poprawa jakości i dostępu do usług pielęgniarskich i stomatologicznych także w szkołach,
 - zwiększenie liczby etatów w szkołach dla psychologów,
 - poprawa dostępu do usług podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej,
 - rozwój opieki długoterminowej i geriatrycznej,
 - zwiększenie dostępności do usług fizjoterapeutycznych i rehabilitacyjnych.
- Cel operacyjny II.4. Podniesienie jakości usług oraz poprawa dostępności opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej:
- Kierunki działania:
 - rozwój systemu opieki nad małym dzieckiem (żłobków, punktów żłobkowych), wspieranie powstania rodzinnych dziennych punktów opieki nad dzieckiem na terenie gminy,
 - rozwój różnych form wychowania przedszkolnego,
 - dostosowanie ilości placówek przedszkolnych i żłobkowych oraz godzin ich funkcjonowania do potrzeb mieszkańców oraz poprawa dostępności tych miejsc,
 - racjonalizacja struktury placówek oświatowych w zależności od zmian struktury demograficznej,

- podniesienie jakości oferty edukacji przedszkolnej oraz dostosowanie jej do zmieniających się potrzeb lokalnej społeczności (uzupełnienie o zajęcia korekcyjne, językowe, prozdrowotne, proekologiczne, sportowe i inne),
 - stymulowanie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na projekty skierowane do dzieci w wieku przedszkolnym i żłobkowym.
- Cel operacyjny II.5 Rozwój i poszerzenie funkcji obiektów dydaktycznych, kulturalnych oraz sportowo-rekreacyjnych, stworzenie profesjonalnej oferty:
- Kierunki działania:
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury bazy oświatowej oraz doposażenie w sprzęt komputerowy, audiowizualny i pomoce dydaktyczne,
 - modernizacją centrum kultury i bibliotek,
 - zapewnienie wysokiego poziomu usług edukacyjnych oraz stworzenie oferty edukacji pozaszkolnej (zajęcia pozalekcyjne, sportowe, kursy, zajęcia taneczne, aktorskie i inne) na bazie gminnych placówek oświatowych i kulturalnych skierowane do dzieci, dorosłych, osób starszych, niepełnosprawnych,
 - wspieranie młodzieży najzdolniejszej (system nagród i stypendiów),
 - wsparcie młodzieży mniej uzdolnionej (dodatkowe zajęcia wyrównawcze),
 - budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej,
 - wspieranie form aktywności ruchowej dla dzieci i młodzieży,
 - wspierania działania miejsc spędzania czasu wolnego, rekreacji, rozwijania zainteresowań, a także integracji lokalnej społeczności,
 - wzmocnienie współpracy i przedsięwzięć społecznych lokalnie działających podmiotów sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego,
 - poszukiwanie nowych, atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych, osób starszych w tym osób z niepełnosprawnością,
 - likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo i niedowidzących,
 - poszerzenie istniejącej oferty dla mieszkańców gminy (organizacja wystaw, koncertów, promocja czytelnictwa i uzupełnienie punktów bibliotecznych) z uwzględnieniem włączenia w przedsięwzięcia kulturalne osób niepełnosprawnych oraz starszych,
 - promocja sportu i aktywnego wypoczynku, wspieranie działalności klubów sportowych, zwiększenie ilości animatorów sportowych, trenerów,
 - zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i sportowych,

- zagospodarowanie terenów rekreacyjnych, w tym budowa plaż, kąpielisk, wież widokowych, baz kajakowych.
- Cel operacyjny II.6 Rozwijanie tożsamości i zwiększanie integracji społeczności lokalnej:
- Kierunki działania:
 - współpraca w zakresie ochrony zabytków oraz miejsc pamięci,
 - integracja mieszkańców wokół działalności organizacji trzeciego sektora,
 - wspieranie inicjatyw oddolnych organizacji wydarzeń kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych,
 - wdrożenie systemu działań aktywizujących osoby starsze oraz kultywowanie tradycji i tożsamości lokalnej społeczności,
 - promocja postaw prospołecznych i obywatelskich,
 - stworzenie integracji międzypokoleniowej poprzez wspólne uczestnictwo w: spotkaniach, wyjazdach integracyjnych, organizację dnia dziecka, dnia dziadka i babci, organizację bali charytatywnych, festynów, zbiórek,
 - wdrożenie działań przeciwko dyskryminacji w tym ze względu na płeć czy poziom sprawności,
 - wdrożenie działań mających na celu integrację mieszkańców gminy z nowo osiedlonymi,
 - poprawa estetyki przestrzeni, tworzenie „serc miejscowości”, placów zabaw, skwerów i innych jako miejsc spędzania wolnego czasu dzieci, młodzieży i dorosłych,
 - wspieranie i promowanie działalności kół gospodyń wiejskich,
 - wspieranie i promowanie lokalnych twórców,
 - wspieranie i promowanie tradycji mniejszości narodowych,
 - promowanie lokalnych produktów.
- Cel operacyjny II.7 Budowanie i upowszechnianie społeczeństwa informacyjnego:
- Kierunki działania:
 - zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu na terenie gminy,
 - wspieranie realizacji kursów komputerowych szczególnie dla osób długotrwale bezrobotnych, kobiet i osób starszych,
 - współdziałanie w zakresie umożliwienia rozwoju e-administracji, e-edukacji, e-zdrowia, e-bezp.

Cel strategiczny III. Rozwój infrastruktury wykorzystywanej na cele gospodarcze, zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców

- Cel operacyjny III.1 Rozwój i wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw:
- Kierunki działania:
 - wsparcie wykorzystania potencjału obszaru terytorialnego gminy,
 - wsparcie zróżnicowania działalności gospodarczej w kierunku działalności nierolniczej,
 - zapewnienie mikro, małym i średnim przedsiębiorcom wsparcia instytucjonalnego, pomoc i ułatwienie dostępu do informacji o możliwościach pozyskania środków na utworzenie lub rozwój firmy, w tym środków z Powiatowego Urzędu Pracy, środków przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich i innych funduszy Unii Europejskiej,
 - wsparcie i promocja postaw przedsiębiorczości, tworzenie miejsc pracy.

- Cel operacyjny III.2 Wsparcie rozwoju sektora usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła:
- Kierunki działania:
 - stymulowanie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy centrum usług, handlu, gastronomii i rzemiosła poprzez aktywne poszukiwanie inwestorów,
 - pomoc w zakresie pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania dla przedsiębiorców, stworzenie profesjonalnego doradztwa,
 - wsparcie rozwoju usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła wysokiej jakości poprzez promocję nowoczesnych technologii,
 - promocja lokalnych produktów.

- Cel operacyjny III.3 Stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej, agroturystycznej i ekoturystycznej gminy w oparciu o zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz innowacyjne ich wykorzystanie:
- Kierunki działania:
 - wspieranie rozwoju infrastruktury turystyczno - rekreacyjnej, bazy noclegowej oraz gastronomicznej,
 - budowa ścieżek edukacyjnych,
 - budowa ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych, rozbudowa istniejących szlaków turystycznych,
 - wspieranie rozwoju oferty usługowej wzdłuż szlaków turystycznych,
 - budowa punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo,

- współpraca z partnerami w zakresie zagospodarowania terenów atrakcyjnych do rozwoju turystyki i rekreacji (wiaty, miejsca integracji i rekreacji, miejsca na ogniska i inne),
- wspieranie utworzenia wraz z innymi gminami zintegrowanej informacji turystycznej i promocji gminy,
- poprawa oznakowania atrakcji turystycznych gminy oraz dróg dojazdowych,
- wykorzystanie potencjału lokalnych kapel, zespołów ludowych, śpiewaczych, a także zdefiniowanych produktów turystycznych do promocji turystycznej gminy,
- stworzenie spójnej, kompleksowej oferty turystycznej z uwzględnieniem turystyki kulturowej, aktywnej, rekreacyjnej, specjalistycznej, jak również konferencyjnej,
- organizacja rajdów pieszych, rowerowych i ich promocja,
- zagospodarowanie plaż gminnych oraz rozwój gminnej infrastruktury turystycznej;
- nawiązanie współpracy z podmiotami branży turystycznej, wojewódzkimi i centralnymi punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty.

Cel strategiczny IV. Zapewnienie środowiska naturalnego wysokiej jakości, ochrona wartości przyrodniczych i historycznych

- Cel operacyjny IV.1 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego, racjonalna gospodarka zasobami oraz zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców:
- Kierunki działań:
 - zachowanie ciągłości terenów otwartych, ciągów ekologicznych, istniejących na terenie gminy cieków wodnych i użytków zielonych,
 - uporządkowanie systemu odprowadzania wód opadowych,
 - dalsza realizacja programu usuwania azbestu,
 - wspieranie działań mających na celu ochronę środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
 - wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi,
 - promocja i wspieranie ekologicznych przedsięwzięć inwestycyjnych,
 - budowa, rozbudowa i modernizacja systemów wodociągowych,
 - rozbudowa/modernizacja stacji uzdatniania wody,
 - budowa szamb na terenach o rozproszonej zabudowie lub oczyszczalni przydomowych przy zachowaniu odpowiednich warunków gruntowo-wodnych,
 - budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej,
 - budowa zbiorczej oczyszczalni ścieków,
 - modernizacja pompowni ścieków,
 - prowadzenie i monitorowanie racjonalnej gospodarki odpadami,

- edukacja mieszkańców z zakresu naturalnych zasobów środowiska oraz ich ochrony,
 - wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz wdrażania programów rolno – środowiskowych,
 - termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej, komunalnych oraz obiektów indywidualnych i budynków wielorodzinnych;
 - zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
 - zmniejszenie ilości pieców powodujących znaczne zanieczyszczenie środowiska,
 - monitorowanie oraz przeciwdziałanie tworzeniu dzikich wysypisk śmieci,
 - zmeliorowanie użytków rolnych dla zwiększenia retencji glebowej, nie pogarszając stanu środowiska, z uwzględnieniem konieczności osiągnięcia celów środowiskowych w jednolitych częściach wód,
 - promocja Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,
 - budowa sieci gazowniczej,
 - zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
 - retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,
 - realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększenia lub odtwarzania naturalnej retencji,
 - zwiększanie retencji zlewniowej na gruntach leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych,
 - wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych,
 - opracowanie lub aktualizacja dokumentów strategicznych z zakresu ochrony środowiska, w tym obejmujących zagadnienia gospodarki wodami,
 - doposażenie jednostek OSP, w tym poprzez zakup pojazdów,
 - zapewnienie drożności cieków,
 - przeprowadzanie na terenie gminy kursów pierwszej pomocy,
 - analiza skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i rekomendacja zmian (dotyczy szczególnie zagrożenia powodziowego),
 - wdrożenie systemu monitorowania i gromadzenia informacji o podtopieniach i ich skutkach na obszarach zurbanizowanych i użytków rolnych.
- Cel operacyjny IV.2 Renowacja i ochrona dziedzictwa historycznego i obiektów zabytkowych:
- Kierunki działań:

- odnowa i konserwacja obiektów zabytkowych i historycznych przy współudziale partnerów prywatnych, publicznych oraz trzeciego sektora z wykorzystaniem środków Unii Europejskiej i innych dotacji,
 - ochrona dziedzictwa kulturowego oraz zwiększenie roli zabytków w ofercie turystycznej gminy.
- Cel operacyjny IV.3 Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii:
- Kierunki działań:
- zwiększenie udziału innowacyjnych technologii z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii,
 - promocja innowacyjnych technologii grzewczych jako naturalnego źródła energii cieplnej i jej pozytywnego wpływu na środowisko naturalne,
 - wspieranie przedsięwzięć budowy odnawialnych źródeł energii na terenie gminy,
 - modernizacja infrastruktury oświetlenia ulicznego,
 - zmniejszenie ilości pieców powodujących znaczne zanieczyszczenie środowiska.
- Cel operacyjny IV.4 Promocja ochrony środowiska, postaw proekologicznych i zdrowego trybu życia:
- Kierunki działań:
- zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców, w szczególności edukacji ekologicznej,
 - organizacja zajęć terenowych dla uczniów placówek oświatowych w ekologicznych gospodarstwach rolnych,
 - wdrożenie w placówkach oświatowych zajęć z zasad prawidłowego odżywiania i upowszechniania kultury sportu,
 - promocja ochrony środowiska i zdrowego trybu życia,
 - organizacja akcji sprzątania świata,
 - organizacja akcji informacyjnych,
 - organizacja konkursów o tematyce przyrodniczej i ekologicznej.

Sformułowane powyżej strategiczne kierunki rozwoju gminy wynikają z założenia, że stabilna i długofalowa realizacja opracowanych celów strategicznych i operacyjnych przyniesie wymierne efekty poprawy jakości życia mieszkańców. Kształt merytoryczny strategii rozwoju gminy stanowi i opisuje kierunkowe działania gminy, które docelowo zapewnią jej oczekiwany zrównoważony wieloaspektowy rozwój.

3.4. PLANOWANE PROJEKTY

W czasie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki będą realizowane różne zadania. Zaplanowane do realizacji przedsięwzięcia przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11. Projekty planowane do realizacji na terenie gminy do 2030 r.

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Planowany koszt	Podmioty wdrażające	Źródła finansowania
1.	Asfaltowanie dróg gminnych	2024-2030	37 mln	Gmina Szypliszki	Polski Ład, fundusze UE, budżet Gminy
2.	Montaż oze na budynkach indywidualnych	2025-2030	5 mln	Gmina Szypliszki	fundusze UE, budżet Gminy
3.	Budowa Gminnego Centrum Sportu i Rekreacji w Słobódce	2025-2027	3 mln	Gmina Szypliszki	fundusze UE, budżet Gminy
4.	Budowa remizy OSP w Szypliszkach	2025-2026	5 mln	Gmina Szypliszki	fundusze UE, budżet Gminy
5.	Budowa remizy OSP w Sadzawkach.	2025-2027	5 mln	Gmina Szypliszki	fundusze UE, budżet Gminy
6.	Zakup średniego wozu ratowniczo-gaśniczego.	2024	1 mln	Gmina Szypliszki	fundusze UE, budżet Gminy

Źródło: dane Gminy Szypliszki

Oprócz powyższych inwestycji w ramach posiadanych środków realizowane będą także takie zadania jak:

- przebudowa dróg gminnych z nawierzchni żwirowych na bitumiczne w miejscowościach położonych w południowej części gminy (Węgielnia, Jasionowo, Grauże Nowe);
- budowa lub zaadoptowanie istniejących części budynków, które pełniły funkcje szkół na domy kultury, świetlice, żłobki;
- rozszerzenie zakresu usług zdrowotnych w przychodni zdrowia w Szypliszkach o konsultacje lekarzy specjalistów (ginekolog);
- zwiększenie liczby etatów dla psychologów w Szkołach w Kaletniku i Słobódce.

4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

W celu monitorowania realizacji określonych w Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 celów, określono następujące mierniki:

Cel strategiczny I. Zapewnienie nowoczesnej infrastruktury technicznej niezbędnej do dalszego rozwoju gminy:

- długość wyremontowanych i zmodernizowanych dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich (km),
- długość nowo wybudowanych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych (km),
- długość zmodernizowanej sieci elektrycznej (km),
- ludność korzystająca z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej w % ludności ogółem (%),
- liczba miejsc parkingowych (szt.),
- liczba rozbudowanych/zmodernizowanych gminnych stacji uzdatniania wody (szt.),
- liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb (szt.),
- liczba wybudowanych zbiorczych oczyszczalni ścieków (szt.),
- długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej (km),
- długość rozbudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej (km),
- liczba opracowanych/zaktualizowanych planów zagospodarowania przestrzennego (szt.),
- powierzchnia terenów inwestycyjnych (ha),
- powierzchnia terenów przeznaczonych na rozwój funkcji turystycznej (ha),
- liczba wdrożonych e-usług (szt.),
- liczba zakupionych ekologicznych autobusów (szt.).

Cel strategiczny II. Zwiększenie kreatywności i konkurencyjności mieszkańców, zmniejszenie skali występujących problemów społecznych:

- liczba zarejestrowanych w PUP osób bezrobotnych (osoba),
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej (osoba),
- liczba dzieci w przedszkolach (osoba),
- liczba dzieci w punktach żłobkowych/ żłobkach (osoba),
- liczba żłobków (szt.),
- liczba etatów w szkołach dla psychologów (szt.),
- liczba działających świetlic wiejskich (szt.),
- liczba działających domów pomocy społecznej (szt.),

- wartość inwestycji infrastrukturalnych w zakresie wyposażania placówek edukacyjnych (w tym sprzętu technologii teleinformacyjnych) (PLN),
- liczba osób korzystających z pomocy dotyczącej dowozu do lekarzy, punktów poboru badań laboratoryjnych, wizyt typowo specjalistycznych (osoba),
- liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych w rejestrze REGON (szt.),
- liczba godzin zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, szkoleniowych, rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych (godzina),
- liczba godzin zorganizowanych zajęć dla osób dorosłych (godzina),
- liczba wydarzeń służących integracji międzypokoleniowej (szt.),
- liczba wybudowanych/zmodernizowanych nowych elementów infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (szt.),
- powierzchnia zagospodarowanych terenów o potencjale rekreacyjnym (m²),
- liczba budynków dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo (szt.),
- liczba budynków dostosowanych do potrzeb osób starszych (szt.),
- liczba zorganizowanych imprez sportowych (szt.),
- liczba stworzonych lub zmodernizowanych terenów rekreacyjnych (szt.),
- liczba działających na terenie gminy kół gospodyń wiejskich (szt.),
- liczba osób objętych działaniami służącymi poprawie opieki nad najstarszymi mieszkańcami gminy (osoba),
- liczba osób z grup defaworyzowanych objętych pod opieką domów opieki społecznej (osoba),
- liczba punktów oferujących usługi fizjoterapeutyczne i rehabilitacyjne (szt.),
- liczba punktów oferujących usługi stomatologiczne (szt.),
- liczba punktów oferujących usługi ginekologiczne (szt.).

Cel strategiczny III. Rozwój infrastruktury wykorzystywanej na cele gospodarcze, zwiększenie przedsiębiorczości mieszkańców:

- liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON (szt.),
- liczba gospodarstw rolnych zrzeszonych w grupach producenckich i kooperacyjnych (szt.),
- liczba utworzonych miejsc pracy poza rolnictwem (szt.),
- liczba zakładów przetwórstwa rolno - spożywczego i rzemiosła (szt.),
- liczba przeprowadzonych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym – szkoleń, warsztatów, konferencji (szt.),
- liczba obiektów prowadzących obsługę ruchu turystycznego, w tym gospodarstw agroturystycznych (szt.),

- wartość inwestycji przeznaczonych na budowę i modernizację infrastruktury turystycznej (PLN),
- liczba instytucji i podmiotów zaangażowanych w tworzenie i funkcjonowanie systemu promocji inwestycyjnej i gospodarczej gminy (szt.),
- liczba rozbudowanych szlaków turystycznych (szt.),
- liczba wybudowanych punktów widokowych i parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo (szt.),
- liczba promowanych lokalnych produktów (szt.).

Cel strategiczny IV. Zapewnienie środowiska naturalnego wysokiej jakości, ochrona wartości przyrodniczych i historycznych:

- liczba rozbudowanych/zmodernizowanych gminnych stacji uzdatniania wody (szt.),
- liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb (szt.),
- długość wybudowanej/zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej (km),
- długość rozbudowanej/zmodernizowanej sieci wodociągowej (km),
- liczba rozbudowanych/zmodernizowanych oczyszczalni ścieków (szt.),
- liczba obiektów użyteczności publicznej, w których przeprowadzono termomodernizację (szt.),
- liczba obiektów indywidualnych objętych działaniami termomodernizacyjnymi (szt.),
- liczba obiektów komunalnych objętych działaniami termomodernizacyjnymi (szt.),
- liczba odnowionych obiektów zabytkowych i historycznych (szt.),
- liczba gospodarstw domowych korzystających z ekologicznych technologii grzewczych (szt.),
- liczba powstałych na terenie gminy źródeł energii odnawialnej (szt.),
- powierzchnia zrehabilitowanych terenów przyrodniczo zdegradowanych (ha),
- liczba zorganizowanych działań podnoszących świadomość ekologiczną (konkursy, akcje informacyjne) (szt.),
- liczba godzin zorganizowanych zajęć z pierwszej pomocy (godzina),
- liczba wyposażonych jednostek OSP (szt.),
- liczba zakupionych samochodów do OSP (szt.),
- powierzchnia zmeliorowanych użytków rolnych (ha),
- powierzchnia obszarów możliwych do wykorzystania do zwiększenia retencji na gruntach rolnych (ha),
- ilość zagospodarowanych wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych (m³),
- ilość przeprowadzonych analiz skuteczności systemu zarządzania ryzykiem (szt.),

- ilość wdrożonych systemów monitorowania i gromadzenia informacji o podtopieniach (szt.).

5. WYMIAR PRZESTRZENNY STRATEGII

5.1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY SZYPLISZKI

Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej służy zobrazowaniu przestrzennej struktury gminy, włączając w to kierunki rozwoju oraz poszczególne zadania inwestycyjne. Wynika on przede wszystkim z zapisów projektu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki” oraz pozostałych dokumentów planistycznych opracowanych na poziomie regionalnym tj. Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej stworzony został w oparciu o elementy stanowiące aspekty struktury gminy takie jak:

- System przyrodniczy,
- System osadniczy,
- System transportowy,
- Kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny i przewagi konkurencyjne gminy,
- Rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej gminy.

System przyrodniczy

Na terenie Gminy Szypliszki występują następujące obszary chronione:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny”;
- pomniki przyrody;
- obszar NATURA 2000 „Jeleniewo”;
- fragment otuliny Wigierskiego Parku Narodowego.

Przez teren gminy przebiega korytarz ekologiczno-migracyjny regionalnej sieci ekologicznej o symbolu GKPN-4A Puszcza Augustowska - Puszcza Romincka.

Ważne jest utrzymanie istniejącej ochrony prawnej obszarów i obiektów o wysokich wartościach przyrodniczych.

System osadniczy

W skład Gminy Szypliszki wchodzi 53 jednostki podziału terytorialnego / obręby geodezyjne, z których najwięcej mieszkańców posiada Słobódka, zaś miejscowością charakteryzującą się najmniejszym potencjałem ludnościowym jest Szymanowizna. Na terenie gminy znajduje się: 49 wsi oraz części wsi, osady i kolonia.

Na terenie gminy może istnieć potrzeba rezerwowania dodatkowych terenów pod zabudowę mieszkaniową (choć w niewielkim stopniu) oraz pod zabudowę usługową, przemysłową i związaną z rekreacją. Rezerwa terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową winna być zaspokojona w granicach terenów zwartej zabudowy poszczególnych miejscowości, uzupełniona o nowe tereny głównie na bazie obszarów o w pełni wykształconej strukturze funkcjonalno – przestrzennej oraz w miejscowych planach będących w trakcie opracowania oraz planowanych w przyszłości do opracowania. Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę usługową i przemysłową może nie być uzależnione od lokalnego zapotrzebowania i może dynamicznie rosnąć. W związku z możliwym rozwojem terenów zakładów produkcyjnych i przemysłowych, konieczne jest rezerwowanie nowych terenów z przeznaczeniem na te cele. Predysponowane są w tym względzie tereny położone poza obszarami struktur osadniczych i w powiązaniu z drogami wojewódzkimi, na bazie np. istniejących dróg powiatowych i gminnych.

Kształtowanie zwartych struktur osadniczych i usługowych należy realizować zgodnie z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

System transportowy

Położenie komunikacyjne gminy zostało w pełni przeanalizowane w Diagnozie w rozdziale 2.3.

Ponadlokalny charakter mają:

- droga ekspresowa S61,
- droga wojewódzka nr 651 i nr 662,
- linia kolejowa E-75 Rail Baltica,
- szlaki rowerowe.

Stan dróg i linii kolejowej powinien być na jak najlepszym poziomie. W tym celu warto przeprowadzać prace modernizacyjne i w razie potrzeby naprawcze. Drogi powinny łączyć wszystkie wsie z zewnętrznymi i wewnętrznymi miejscami zainteresowania mieszkańców.

Potencjał gminy

Na obszarze Gminy Szypliszki występują elementy o charakterze ponadlokalnym, które mogą stać się potencjałem do rozwoju omawianej jednostki samorządu terytorialnego. Zaliczyć do nich można:

- infrastrukturę transportową,
- infrastrukturę telekomunikacji i teleinformatyki: sieć i węzły światłowodowej Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej,
- infrastrukturę elektroenergetyczną,

- infrastrukturę związaną z obronnością państwa (kompleks wojskowy – teren zamknięty i jego strefy ochronne),
- obszary ochrony przyrody.

W „Studium...” uwzględniono się rezerwy terenu pod następujące urządzenia elektroenergetyczne:

1). Istniejące:

- a. Stacje transformatorowe 20/0,4 kV ,
- b. Linie 20 kV,
- c. Linie niskiego napięcia.

2). Projektowane przez PGE Dystrybucja S.A. Oddział Białystok

- a. Stacje transformatorowe 20/0,4 kV,
- b. Linie 20 kV zasilające w/w/ stacje transformatorowe 15/0,4 kV,
- c. Linie niskiego napięcia.

Przez teren gminy przebiega trasa planowanej w dalszej perspektywie budowy linii WN-110 kV relacji Filipów – Wiżajny – Szypliszki – Sejny.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjętego uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r. inwestycje planowane do budowy w dłuższym horyzoncie czasowym na terenie gminy to stacja WN/SN w miejscowości Szypliszki.

Zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki” na terenie gminy zlokalizowane są ponadlokalne szlaki turystyczne. Szlaki turystyczne – rowerowe przebiegające przez obszar Gminy Szypliszki:

- szlak rowerowy transgraniczny: „Pierścień rowerowy Suwalszczyzny” R65 o długości na terenie Gminy Szypliszki około 6,8 km,
- szlak rowerowy krajowy: „Podlaski Szlak Bociani”: Białowieża – Pogorzelce – Narewka – Stare Lewkowo – Odrynki – Narew – Trześcianka – Kaniuki – Wojszki – Doktorce – Suraż – Turośń Dolna – Baciuty – Bokiny – Pajewo – Tykocin – Piaski – Łaziuki – Łazy Duże – Zajki – Laskowiec – Strękowa Góra – Dobarz – OsowiecTwierdza – Goniądz – Dawidowizna – Klewianka – Białosuknia – Grubisze – Mociesze – Dolistowo Stare – Jasionowo – Sztabin – Wilkownia – Starożyńce – Rudawka – Mikaszówka – Strzelcowizna – Czerwony Folwark – Stary Folwark – Nowa Wieś – Dębowe – Wołownia – Gulbieniszki – Błaskowizna – Maciejowięta – Stańczyki, o długości na terenie Gminy Szypliszki około 11,2 km.

Szlaki turystyczne – drogowe / samochodowe:

- o znaczeniu międzynarodowym: Turystyczny Szlak Drogowy B (dr. krajowa nr 8) o długości na terenie Gminy Szypliszki około 22 km;
- międzywojewódzki szlak tematyczny: „Szlak frontu wschodniego I Wojny Światowej”: Pętla Augustowsko-Suwalska: Augustów – Białobrzegi – Jaminy – Ewy – Jastrzębna – Lipsk -

Wołkusz – Rudawka - Mikaszówka – Frącki – Berżniki – Sejny – Krasnopol – Szypliszki – Jeleniewo – Malesowizna – Osowa – Suwałki,

oraz powiatowy szlak „Śladami Jaćwingów”: Budzisko – Szypliszki – Wiżajny – Jeleniewo – Szurpiły – Leszczewo – Osinki – Suwałki – Osowa - Filipów – Mieruniszki – Bakalarzewo – Raczki – Jaśki. Planowana długość 120 km.

W miejscowości Szelment na terenie Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (WOSIR) znajduje się MOR (Miejsce Obsługi Rowerzystów) – jest to punkt wiążący infrastrukturę turystyczną Gminy z najważniejszym w regionie Suwalszczyzny i w województwie podlaskim, oznakowanym szlakiem rowerowym, czyli Green Velo (prowadzący przez pięć województw Polski Wschodniej).

Kluczowe elementy budujące potencjał i przewagi konkurencyjne gminy

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy identyfikuje się kluczowe elementy budujące potencjał ponadregionalny oraz przewagę konkurencyjną gminy, przez co stanowią one szczególnie istotne miejsca, obiekty czy dziedziny w zakresie jej rozwoju. Zagadnienia, które mogły zostać przedstawione w sposób przestrzenny umieszczone zostały na modelu, natomiast pozostałe elementy znalazły się w jego części opisowej.

Ośrodek gminny – stanowi on obszar największego rozwoju gminy, w obrębie którego następować będzie wzrost usług oraz przewagi konkurencyjnej gminy. Część zabudowy wymaga modernizacji i/lub rozbudowy oraz przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych. Warto dbać o rozwój oze.

Obszary o potencjale dla rozwoju turystyki w tym agroturystyki – to szczególnie obszary położone na terenach chronionych lub ich sąsiedztwie oraz posiadających walory historyczne. Powierzchnie leśne sprzyjają okresowej zabudowie letniskowej oraz agroturystycznej.

Poprawa jakości dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą – szczególnie ważna, z punktu widzenia rozwoju sieci transportowej w gminie, jest także systematyczna poprawa jakości dróg, chodników, ścieżek rowerowych i oświetlenia. Działania te wpłyną na zwiększenie mobilności mieszkańców oraz przebywających na terenie gminy turystów, a także spowodują zwiększenie bezpieczeństwa na terenie gminy.

Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej – dla podnoszenia atrakcyjności zamieszkania w gminie, zwiększania jakości życia mieszkańców oraz ochrony istniejących zasobów wodnych, szczególnie ważnym zadaniem jest systematyczne podnoszenie jakości gospodarki komunalnej w gminie. W Strategii zaplanowano działania mające na celu zwiększenie

dostępności do ww. sieci, wraz z poprawą jej jakości i funkcjonowania, a także zapewnieniem odpowiedniego odbierania ścieków.

Rozwój odnawialnych źródeł energii, zwiększenie wykorzystania ekologicznych źródeł energii – dla zwiększenia atrakcyjności gminy konieczna jest realizacja zadań mających na celu zmniejszenie niskiej emisji generowanej przez nieekologiczne źródła ogrzewania domów. W tym celu w ramach Strategii zaplanowano przedsięwzięcia mające na celu zachęcenie mieszkańców do korzystania z odnawialnych źródeł energii oraz wymiany źródeł ciepła na ekologiczne. Ważna w tym zakresie będzie także edukacja mieszkańców.

Ochrona obszarów chronionych - działania inwestycyjne realizowane na terenach chronionych muszą być zgodne z zasadami panującymi na ich terenie. Z tymi terenami łączą się różne ograniczenia lecz jednocześnie mogą one stanowić jedna z atrakcji przyciągającą turystów i potencjalnych nowych mieszkańców.

Rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

W Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 uwzględnia się ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie zawarte w dokumentach strategicznych ustalonych na poziomie województwa.

Na terenie gminy występują obszary podlegające ochronie na podstawie ustawy o ochronie przyrody oraz korytarze ekologiczne stanowiące sieć ekologiczną województwa (opisane w rozdziale 2.1.4. Walory przyrodnicze, zagrożenia naturalne).

Na terenie Gminy Szypliszki odnotowano udokumentowane osuwiska, a ponadto wskazano tu obszary zagrożone występowaniem ruchów masowych w przyszłości. Zgodnie z zapisami „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Szypliszki” na terenie gminy istnieją niewielkie obszary osuwania się mas ziemnych (osuwiska), które znajdują się w obrębach geodezyjnych Fornetka, Szelment, Przejma Wielka i Postawełek.

Na terenie gminy występuje ryzyko powodziowe. Występuje też zagrożenie suszą.

Na terenie gminy planowana jest przebudowa budowli komunikacyjnych związanych z rzeką Szelmentka.

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów (zgodnie ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki”)

Hierarchia strukturalno – administracyjnej:

Jednostka osadnicza administracyjno – usługowa

Obejmuje swoim zasięgiem tereny sołectw: Szypliszki, Słobódka. Lokalizować tu główne obiekty administracji lokalnej oraz użyteczności publicznej. Przewiduje się w tej jednostce i w jej sąsiedztwie lokalizację usług o charakterze głównie ponadlokalnym, wykorzystującym położenie przy węźle krajowej drogi tranzytowej. Zakłada się tu dynamiczny rozwój wszelkiego rodzaju działalności gospodarczych rozwijających się na bazie potencjału wynikającego z położenia na skrzyżowaniu obecnej drogi krajowej i drogi wojewódzkiej oraz przy węźle krajowej drogi tranzytowej. Jednostka jest również największym ośrodkiem osadniczym: miejscem zamieszkania, w tym w zabudowie wielorodzinnej oraz ośrodkiem usługowym realizującym usługi w skali gminy.

Jednostka osadnicza o poszerzonym programie usługowym

Obejmuje swoim zasięgiem teren sołectwa Kaletnik – przewiduje się tu dalsze funkcjonowanie i rozwój usług w zakresie edukacji, handlu, gastronomii, rzemiosła, obsługi turystyki i komunikacji, zdrowia itp. oraz wykorzystanie potencjału rozwoju usług o charakterze ponadlokalnym wynikającym z położenia przy linii kolejowej na trasie E75.

Jednostki osadnicze wspierające wszelkiego rodzaju działalności gospodarcze rozwijające się na bazie potencjału wynikającego z położenia na trasie obecnej drogi krajowej, krajowej drogi tranzytowej i w przy granicy kraju

Obejmują swoim zasięgiem głównie tereny sołectw: Budzisko, Podwojponie, Szadzawki, Czerwonka, Żubryn, Jasionowo.

Jednostki osadnicze wspierające intensywny rozwój turystycznej funkcji gminy położone w zachodniej części gminy

Obejmują swym zasięgiem obręby: Becejły, Przejma Wysoka, Przejma Mała, Przejma Wielka, Szelment, Rybalnia oraz część obrębów Białobłota, Krzywólka, Szury, Fonetka.

Jednostki osadnicze wspierające rozwój ekstensywny turystycznej funkcji gminy położone we wschodniej i zachodniej części gminy

Obejmują swym zasięgiem obręby: Dębowo, Polule, Deksznie, Majdan, Kupowo Folwark, Postawełek oraz część obrębów Białobłota, Krzywólka, Fonetka, Czerwonka.

Pozostałe wsie, obszary rozproszonej zabudowy rolniczej i grunty rolne z możliwością rozwoju zabudowy pełnią funkcję wspomagającą w stosunku do wskazanych wyżej jednostek osadniczych.

Na terenach tych dopuszcza się realizację obiektów o funkcji mieszkaniowej lub rekreacyjnej, obiektów z podstawowym programem usług, inwestycji drogowych i infrastruktury technicznej, prowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i dokumentowania złóż piasku ze żwirem, realizacji obiektów i urządzeń na potrzeby pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł w postaci słońca (w wielkościach dopuszczonych przepisami prawa) i innych działań nie sprzecznych z pozostałymi ustaleniami studium i nie sprzecznych z przepisami odrębnymi.

Kierunki działań zmierzające do osiągnięcia celu, jakim jest rozwój gospodarki przestrzennej:

- tworzenie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie nowych terenów pod działalność gospodarczą,
- uzbrajanie terenów stref potencjalnej aktywności gospodarczej,
- systematyczne wyznaczanie terenów pod budownictwo letniskowe i jednorodzinne, w dostosowaniu do potrzeb oraz systematyczne uzbrajanie tych terenów oraz uzupełnianie niezbędnej infrastruktury usług podstawowych i społecznych,
- poprawa i uzupełnianie uzbrojenia i skomunikowania istniejących terenów zabudowanych oraz podnoszenie standardu istniejących zasobów mieszkaniowych,
- tworzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem infrastruktury turystycznej, wskazujących funkcje kluczowych dla gminy obszarów, o wysokich walorach przyrodniczych w celu odpowiedniego zorganizowania ruchu turystycznego i okółoturystycznego,
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- umożliwianie realizowania celów określonych w obowiązujących dokumentach strategicznych dotyczących rozwoju województwa podlaskiego w skali Gminy Szypliszki w dostosowaniu do lokalnych uwarunkowań i potencjału.

Kierunki działań zmierzające do osiągnięcia celu, jakim jest rozwój i poszerzenie funkcji obiektów dydaktycznych, kulturalnych, oraz sportowo-rekreacyjnych:

- budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (boisk szkolnych, placów zabaw, zagospodarowanie terenu wokół wymagających tego szkół, stadionu gminnego i inne zgodne z dokumentami strategicznymi gminy).

Kierunki działań zmierzające do osiągnięcia celów, jakim są: rozwój i wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozwój sektora usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła:

- wsparcie wykorzystania potencjału obszaru terytorialnego Gminy Szypliszki,
- wsparcie zróżnicowania działalności gospodarczej w kierunku działalności nierolniczej,
- utworzenie na terenie gminy centrum usług, handlu, gastronomii i rzemiosła (w tym poprzez aktywne poszukiwanie inwestorów),
- rezerwowanie terenów pod działalność usługowo – handlową.

Kierunki działań zmierzające do osiągnięcia celu, jakim jest stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej, agroturystycznej i ekoturystycznej gminy w oparciu o zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz innowacyjne ich wykorzystanie:

- rozwój infrastruktury turystyczno - rekreacyjnej, bazy noclegowej oraz gastronomicznej,

- budowa ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych w powiązaniu z istniejącymi, rozbudowa istniejących szlaków turystycznych, ze szczególnym uwzględnieniem najważniejszego punktu wiążącego infrastrukturę turystyczną gminy z szlakiem Green Velo (MOR na terenie WOSIR Szelment),
- rozwój oferty usługowej wzdłuż szlaków turystycznych,
- budowa punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo,
- współpraca z partnerami w zakresie zagospodarowania terenu wokół zbiorników wodnych pod kątem turystyki i rekreacji (przystań, wiaty, miejsca integracji i rekreacji, miejsca na ogniska i inne),
- wspieranie utworzenia wraz z innymi gminami zintegrowanej informacji turystycznej i promocji gminy,
- zagospodarowanie plaż gminnych,

Kierunki działań zmierzające do osiągnięcia celów, jakim są: zapewnienie środowiska naturalnego wysokiej jakości, ochrona wartości przyrodniczych i historycznych:

- zachowanie ciągłości terenów otwartych, ciągów ekologicznych, istniejących na terenie gminy cieków wodnych i użytków zielonych,
- wspieranie działań mających na celu ochronę środowiska przyrodniczego i krajobrazu,
- wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi,
- zwiększenie racjonalnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii;

Działania zmierzające do łagodzenia konfliktów społecznych:

- wykluczenie obszaru obrębu geodezyjnego Jasionowo z lokalizacji nowych stacji bazowych telefonii komórkowych na terenach i w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej.

W „Studium...” ustalono podział gminy na pięć stref rozwoju przestrzennego i gospodarczego:

- Strefa aktywności gospodarczej A

Obejmuje wielofunkcyjny obszar w obrębach geodezyjnych Szypliszki, Słobódka, Budzisko i Polule, tereny komunikacji drogowej i kolejowej, centrów logistycznych, składów, magazynów oraz zabudowy usługowo-produkcyjnej,

- Strefa turystyczna B

Obejmująca tereny w granicach obszarów chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody, położone w sąsiedztwie jeziora Szelment Wielki, jeziora Szelment Mały i jeziora Kaletnik, w tym m.in teren Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji „Szelment”, teren ośrodka wypoczynkowego „Szelment”, planowane tereny usług turystycznych, usług

gastronomicznych, usług sportowych, usług rekreacyjnych i rekreacji indywidualnej oraz innej zabudowy towarzyszącej, w tym wielofunkcyjny obszar w obrębie geodezyjnym Jasionowo.

- Strefa rolniczo – turystyczna C

Obejmuje tereny zagospodarowane i użytkowane rolniczo z zabudową związaną z rolniczo - hodowlanym wykorzystaniem terenu.

- Strefa rolniczo – leśna E

Obejmująca tereny w granicach obszarów chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody, w tym obejmuje przede wszystkim tereny lasów zarządzanych przez Nadleśnictwo Suwałki oraz grunty rolne.

Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określono na podstawie stworzonego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z przeprowadzoną analizą uwarunkowań przestrzennych w gminie:

1) Tereny zabudowane o wiodących funkcjach zabudowy mieszkaniowej:

Głównymi ustaleniami i rekomendacją dla obszarów zabudowy mieszkaniowej jest wytyczenie nowych miejsc rozwoju zabudowy jednorodzinnej z uwzględnieniem dostępu do usług i infrastruktury technicznej, zapewnienie odpowiedniej komunikacji zbiorowej, tworzenie stref wypoczynkowo-rekreacyjnych w pobliżu zabudowy mieszkaniowej. Dopuszcza się lokalizację usług nieuciążliwych dla funkcji mieszkaniowej, ograniczonych do granic posiadanej działki budowlanej oraz rozwój zaplecza rekreacyjnego i terenów zielonych.

2) Tereny istniejącej zabudowy letniskowej, projektowane tereny zabudowy letniskowej:

Główną rekomendacją jest zezwolenie na lokalizację na tych terenach domków letniskowych, placów zabaw, parkingów, pomostów, elementów małej architektury, wyznaczonych miejsc ogniskowych, pól namiotowych (z doprowadzoną odpowiednią infrastrukturą techniczną), zieleni urządzonej.

3) Tereny użytkowane rolniczo:

Rekomenduje się zachowanie istniejących upraw rolnych oraz obszarów zielonych, przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej, wspieranie wykorzystywania nowoczesnych maszyn emitujących mniej zanieczyszczeń oraz wykorzystanie terenów rolniczych do prowadzenia gospodarstw agroturystycznych.

4) Tereny zieleni oraz miejsca aktywności:

Główną rekomendacją i ustaleniem jest stworzenie nowych miejsc rekreacyjno-wypoczynkowych. Nie należy zapominać także o istniejących już obszarach zielonych, stanowiących główny system przyrodniczy gminy, które wymagają systematycznej pielęgnacji i ochrony. Ważne jest także urządzenie nowych terenów zielonych. Należy zadbać o istniejące miejsca aktywności by mogły nadal spełniać swoje funkcje. Warto tworzyć ścieżki edukacyjne.

5) Tereny usług sportu i rekreacji:

Rekomenduje się dalszy rozwój i modernizację infrastruktury sportowej oraz zagospodarowanie i zabezpieczenie terenów wokół nich. Istnieje również potrzeba by zagospodarować tereny o potencjale rekreacyjnym.

6) Tereny rozwoju zabudowy usługowej:

Rekomenduje się tworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych do świadczenia usług, tym usług turystycznych, zapewnienie dobrej komunikacji poprzez inwestycje w układ drogowy, komunikację zbiorową (przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu), trasy piesze oraz rowerowe. Istotne jest także zapewnienie odpowiedniej ilości miejsc parkingowych przy instytucjach oraz obiektach handlowo-usługowych, a także w miejscach turystycznych jak również zadbać o odpowiednie warunki w wydzielonych miejscach umożliwiających turystom nocleg.

Warto również przyciągać – pozyskiwać zewnętrznych inwestorów do gminy.

7) Infrastruktura techniczna:

Do ustaleń i rekomendacji w zakresie infrastruktury technicznej zaliczyć można przede wszystkim rozbudowę/modernizację sieci wodociągowej, budowę sieci kanalizacji sanitarnej, budowę oczyszczalni ścieków jak również przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szamb a także poprawę stanu technicznego dróg. Niezbędne jest także zapewnienie lepszego oświetlenia dróg, ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych jak również zadbanie o odpowiedni stan jezdni.

8) Sfera społeczna:

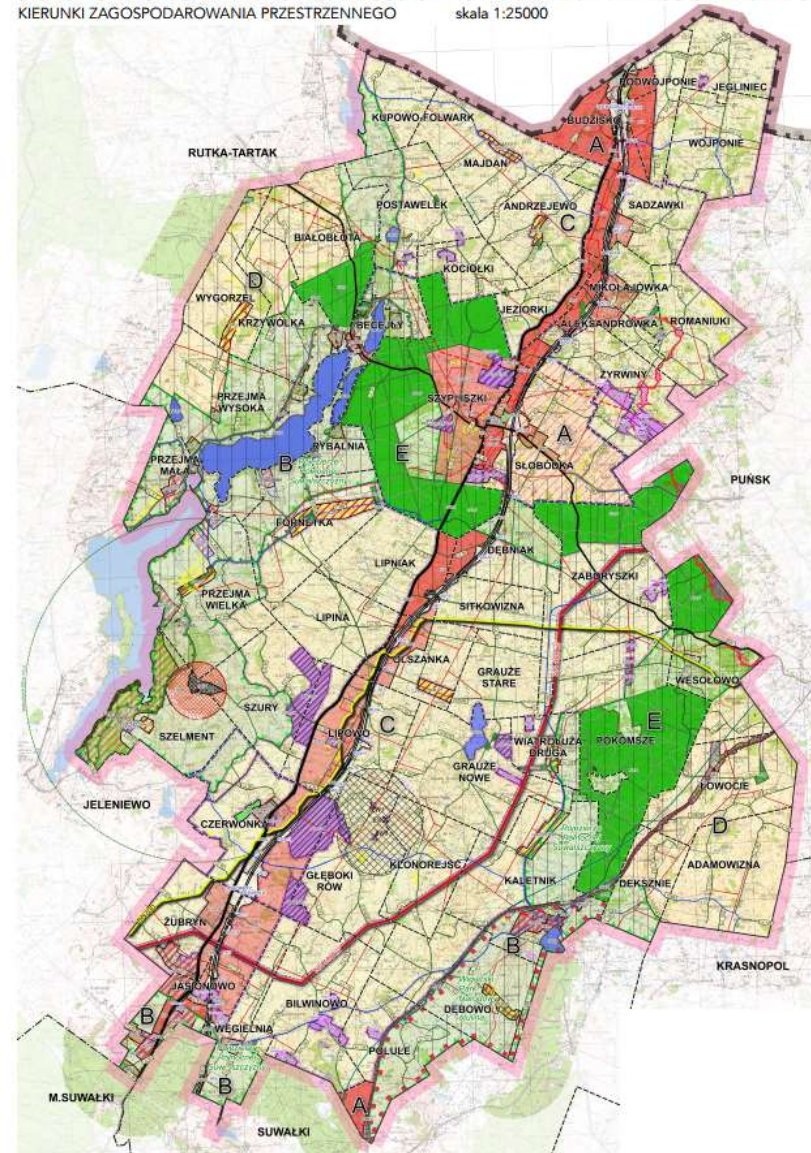
Do ustaleń i rekomendacji w zakresie sfery społecznej zaliczyć można dalszy wzrost zaangażowania i świadomości społecznej mieszkańców gminy, rozbudowę infrastruktury turystycznej, a także poprawę dostępności do infrastruktury zapewniającej zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców dla osób starszych i niepełnosprawnych. Istotny jest także rozwój systemu wsparcia najbardziej potrzebujących poprzez realizację działań aktywizujących i integrujących mieszkańców. Konieczny jest także rozwój działalności

kulturalnej, w tym także zmodernizować i rozbudować budynki służące celom kulturalnym i społecznym. Warto również przeprowadzić prace polepszające stan świetlic wiejskich oraz zadbać o poziom opieki nad osobami starszymi.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Szypliszki zaprezentowano w załączniku nr 1 do niniejszej Strategii.

Rysunek 1. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZYPLISZKI
KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO skala 1:25000

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZYPLISZKI - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

GRANICE

- GRANICA PAŃSTWA
(źródło: PRG <https://mapy.geoportal.gov.pl>)
- GRANICE OBSZARU OBJĘTEGO STUDIUM
gmina wiejska Szypliszki Kod TERYT 201208_2
- GRANICE GMIN (źródło: PRG <https://mapy.geoportal.gov.pl>)
- GRANICE OBRĘBÓW GEODEZYJNYCH (źródło: EGIB)

TERENY ZAMKNIĘTE

- GRANICA ZEWNĘTRZNA TERENU ZAMKNIĘTEGO [ITZ]
w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa
(źródło: opr. własne na podstawie dostępnych danych)
- GRANICA STREFY OCHRONNEJ 500 m [ITZ.1]
- GRANICA STREFY OCHRONNEJ 3000 m [ITZ.2]
- GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH [ZTZ]
przez które przebiega linia kolejowa nr 51
relacji Suwałki-Trakiszki

OBSZARY PODLEGAJĄCE OCHRONIE PRAWNEJ:

- - wynikające z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r.
o ochronie przyrody
- OTULINA WIGIERSKIEGO PARKU NARODOWEGO
[ZN-1] (źródło: <https://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>)
- OBSZAR CHRONIONEGO KRAJOBRAZU
„Pojezierze Północnej Suwalszczyzny” [ZN-2]
(źródło: <https://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>)
- OBSZAR NATURA 2000 SOO Jeleniewo PLH200022 [ZN-3]
(źródło: <https://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>)
- REGIONALNA SIĘĆ KORYTARZY EKOLOGICZNYCH
GKPn-4A Puszcza Augustowska - Puszcza Romincka
(źródło: na podstawie PZPWF)

 POMNIKI PRZYRODY [ZN-P]
(źródło: <https://www.gdos.gov.pl/dane-i-metadane>)

**- wynikające z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r.
Prawo ochrony środowiska**

- OBSZAR, NA KTÓRYM PRAWDOPODOBIEŃSTWO
WYSTĄPIENIA POWODZI JEST ŚREDNIE
I WYNOŚI p=1% [ZP1%] (źródło: opr.
własne na podstawie obowiązujących
map zagrożenia powodziowego)
- TERENY GÓRNICZE(źródło: CBDG)
- TERENY UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ
KRUSZYWA NATURALNEGO (źródło: CBDG)
- TERENY ZAGROŻONE OSUWANIEM
SIĘ MAS ZIEMNYCH [ozn: nr osuwiska]
- OBIEKT MELIORACJI WODNEJ
- OBSZARY ROLNICZE CHRONIONE
- KLAS III [R-III]
(źródło: EGIB z zasobów SP w Suwałkach)
- Strefa ochronna związana z istniejącymi
elektrowniami wiatrowymi
- Strefa 50m od cmentarza
- Strefa 150m od cmentarza

**KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI
I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ**

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

- Droga ekspresowa S61
- Droga krajowa nr 8
- Droga wojewódzka
- Droga powiatowa

- Droga gminna publiczna
- Droga gminna publiczna - projektowana
- Droga wewnętrzna
- Linia kolejowa
- Wariant 8 planowanego przebiegu E75

SZLAKI TURYSTYCZNE

- TURYSTYCZNY SZLAK DROGOWY B
DROGOWO/SAMOCHOĐOWY (dr. krajowa nr 8)
- SZLAK ROWEROWY KRAJOWY
PODLASKI SZLAK BOCIANI
- SZLAK ROWEROWY TRANSGRANICZNY
PIERSIEN ROWEROWY SUWALSZCZYNY R65
- TURYSTYCZNY SZLAK DROGOWY B
DROGOWO/SAMOCHOĐOWY (dr. krajowa nr 8)

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- Międzysystemowy gazociąg stanowiący
połączenie systemów przesyłowych RP
i Republiki Litewskiej
- Dwutorowa linia elektroenergetyczna 400kV
Ek - Granica Pan'stwa - Alytus, wraz z pasem
technologicznym szer. 70 m
(tj. 35 m po obu stronach osi linii)
- Planowana linia elektroenergetyczna 110kV
wraz z pasem technologicznym szer. 40 m
- Linie elektroenergetyczne SN
- Linia Światłowodowa SSPW
- OBSZAR REWITALIZACJI
Obszary, gdzie dopuszcza się
wydzielanie obszrów produkcyjnych
dla lokalizowania urządzeń
OZE-S powyżej 500 kW

**KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE
PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ
W PRZEZNACZENIU TERENÓW**

STREFY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE

- STREFA AKTYWNOŚCI GOSPODARZEJ A
- STREFA TURYSTYCZNA B
- STREFA ROLNICZO – TURYSTYCZNA C
- STREFA ROLNICZA D
- STREFA ROLNICZO – LEŚNA E

PLANOWANA STRUKTURA PRZESTRZENNA GMINY

Jednostki urbanistyczne
- główny kierunek zagospodarowania
[nr jednostki i symbol głównego kierunku/strefa]

- KD Obszary komunikacji
- K,O Obszary infrastruktury kanalizacyjnej
i gospodarowania odpadami
- ML Obszary zabudowy letniskowej
- MN Obszary zabudowy mieszkaniowej
jednorodzinnej
- MNU Obszary zabudowy
mieszkaniowo-usługowej
- MW Obszary zabudowy wielorodzinnej
- OZE-S Obszary przemysłowe OZE-S
- PG Obszary górnicze
- PG,OZE-S Obszary górnicze oraz
obszary obejmujące przemysłowe OZE-S

- R Obszary rolne
- R-MNU Obszary obecnie rolne
stanowiące rezerwy terenu pod rozwój
ponadlokalnych usług
- RM Obszary zabudowy zagrodowej
- RM,MN Obszary zwartej zabudowy wiejskiej i
zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej
- ZD Obszary rodzinnych ogrodów działkowych
- KK Obszary obejmujące tereny kolejowe
- U Obszary usługowe
- U,OZE-S Obszary usługowe oraz obszary
objmujące przemysłowe OZE-S
- U,P Obszary usługowe oraz obszary
produkcyjne, składów i magazynów
- UT,ML Obszary sportu, turystyki
i rekreacji oraz zabudowy letniskowej
- W Obszary infrastruktury wodociągowej
- Gminne ujęcie wód
- ZC Obszary mentarzy
- ZL Obszary leśne
- WS Obszary wód powierzchniowych
- US,UT Obszary sportu, turystyki i rekreacji
- RM,U Obszary zwartej zabudowy wiejskiej
i obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych
- E Obszary infrastruktury elektroenergetyki
- U,UC Obszary usługowe w tym obiektów
handlowych o powierzchni sprzedaży
powyżej 2000m2

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szypliszki

5.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Gmina Szypliszki została wskazana w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjętej uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r. jako obszar strategicznej interwencji – **obszar wiejski, w tym przyrodniczo cenny**. Zakres interwencji na tym obszarze powinien obejmować wachlarz instrumentów podnoszących jakość życia mieszkańców. Będzie temu służyć m.in. rozwój i unowocześnienie szkolnictwa począwszy od etapu przedszkolnego aż do kształcenia ustawicznego, rozwój infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i wodno-kanalizacyjnej. Niezbędne są działania dotyczące przywracania funkcji społeczno-gospodarczych obszarów wiejskich w ramach odnowy wsi. Ważne będą działania promujące przedsiębiorczość i umiejętności konkurencyjne na rynku pracy. W odniesieniu do rolnictwa szczególne zagrożenie zaczyna stanowić brak wody. Stąd ważna jest mała retencja, program zalesień terenów nieużywanymi rolniczo, ale też ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed uszczupleniem na nieuzasadnione cele nierolnicze. Istotną kwestią pozostaje także poprawa struktury obszarowej gospodarstw. Ze względu na przyjęty w regionie model energetyki rozproszonej, w dalszym ciągu należy wspierać inwestycje dotyczące produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, co będzie możliwe poprzez działania podejmowane w ramach realizacji celu operacyjnego 1.4 *Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego*. Polityka regionalna w stosunku do obszarów wiejskich powinna być oparta na inicjatywach lokalnych, rozwijających kapitał społeczny. W gminach, które są objęte szczególną ochroną prawną ze względu na obszary cenne przyrodniczo (m.in. obszary Natura 2000), co w wielu przypadkach może stanowić istotną barierę ich rozwoju, m.in. poprzez ograniczenia organizacyjne, społeczne, prawne i zwiększone koszty inwestycji, należy kontynuować działania z jednej strony dotyczące ochrony środowiska i wartości krajobrazowych, z drugiej zaś wspierające rozwój przedsiębiorczości, która pozwoli zachować walory przyrodnicze, w tym turystyki kwalifikowanej czy ekoturystyki. Rolnictwo na obszarach cennych przyrodniczo powinno rozwijać się w kierunku produkcji żywności wysokiej jakości oraz rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego. Na obszarach wiejskich zasadne będzie koncentrowanie się na realizacji działań służących realizacji celów operacyjnych związanych z przestrzenią wysokiej jakości (cel operacyjny 2.3.), a także rozwojem przedsiębiorczości (cel operacyjny 1.3.) w powiązaniu z aktywizacją mieszkańców (cel operacyjny 2.2.), szczególnie w zakresie wspierania mieszkańców w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia. W obszarze przedsiębiorczości można liczyć na rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej i powiązany z nimi rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości.

Rysunek 2. Obszary wiejskie w województwie podlaskim, w tym przyrodniczo cenne

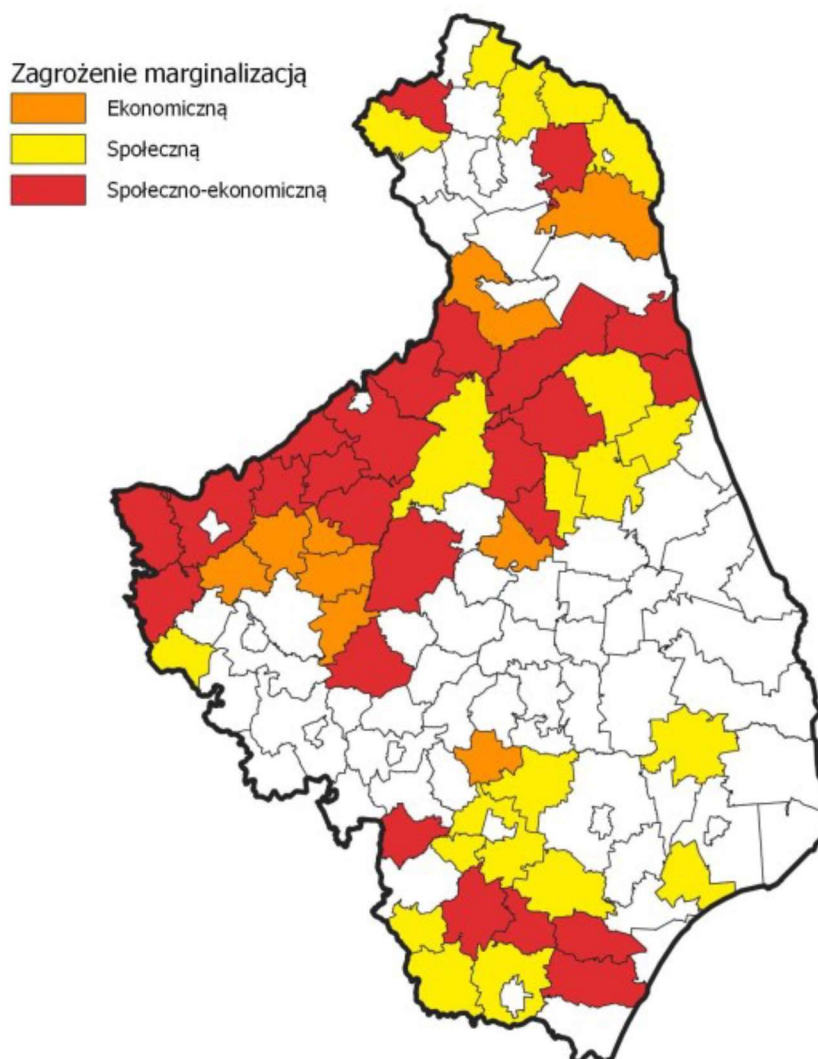
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.

Gmina Szypliszki została też wskazana jako jeden z **obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją**. Uznano, że występuje tu **kumulacja problemów społecznych**.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego, planowana interwencja na obszarach zmarginalizowanych powinna prowadzić do osiągnięcia konkretnych celów, takich jak: rozwój lokalnych firm, wzrost liczby miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców, wzrost bazy dochodowej samorządów terytorialnych. Na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją kluczowe będzie realizowanie celu operacyjnego 1.3 dotyczącego lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności nastawionej na rozwój ekologicznych form produkcji rolniczej i powiązany z nim rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości. Przedsiębiorczość na części obszarów może wiązać się także z lokalnymi produktami turystycznymi, jak również z działaniami związanymi z rozwojem odnawialnych źródeł energii i energetyki rozproszonej (cel operacyjny 1.4 *Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego*). Istotne jest

także wzmocnienie powiązań funkcjonalnych gmin wiejskich z miastami oraz poprawa dostępności usług publicznych (inwestycje w niezbędną infrastrukturę – cel operacyjny 2.3), a także poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych w zakresie zarządzania rozwojem i zdolności do nawiązywania współpracy. Zapewnienie trwałych podstaw rozwoju obszarów zagrożonych marginalizacją będzie wymagało włączenia się poszczególnych gmin w szersze procesy rozwojowe, tworzenie partnerstw ponadlokalnych, co oznacza duże zaangażowanie w realizację celu operacyjnego 3.1 *Dobre zarządzanie*. W przypadku gmin położonych wzdłuż granicy zewnętrznej UE, podejmowane działania będą koncentrować się na zmniejszaniu ich peryferyjności, poprzez poprawę dostępności do lokalnych i regionalnych ośrodków rozwoju oraz nawiązywanie współpracy transgranicznej (cel operacyjny 3.4 *Gościnnie region*).

Rysunek 3. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie podlaskim wg gmin

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.

6. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 będzie kontrolowany poprzez odpowiednie wdrażanie dokumentu, a następnie jego monitoring i ewaluację.

Działania wyznaczone w dokumencie wynikają z kompetencji gminy oraz ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb mieszkańców gminy. Ich koordynacja należy do obowiązków władzy wykonawczej Gminy Szypliszki, czyli Wójta. Wdrażanie Strategii będzie obejmować w szczególności:

- realizację przypisanych działań,
- ewaluację i monitorowanie procesu realizacji działań określonych w Strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych działań od partnerów i interesariuszy Strategii,
- koordynację procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy Szypliszki,
- zapewnianie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi, pozabudżetowych źródeł finansowania dla działań.

Wójt będzie koordynował realizację założeń Strategii, które wykonywane będą przez pracowników Urzędu Gminy oraz gminne jednostki organizacyjne. Ponadto w Strategii znajdują się działania, za których realizację odpowiadać mogą organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy z terenu gminy, a także partnerzy społeczno - gospodarczy. Stąd istotne jest również wdrażanie skutecznych mechanizmów współdziałania między Gminą Szypliszki i pozostałymi zainteresowanymi. W związku z tym wszyscy partnerzy zaangażowani, realizujący działania w ramach Strategii, będą aktywnie współpracować z Gminą Szypliszki w celu realizacji założeń przedmiotowego dokumentu strategicznego.

Strategia Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024 - 2030 będzie wdrażana poprzez wykorzystanie instrumentów obejmujących narzędzia programowe i finansowe, których zakres przedmiotowy lub kierunki wydatkowania środków podlegają bezpośredniej kontroli ze strony organów samorządu. Należą do nich m.in. programy branżowe, strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów, uchwały budżetowe i inne dokumenty finansowe, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, projekty

międzysektorowe i międzyorganizacyjne, w tym zlecenie organizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym.

Dodatkowo, rekomendowane jest również przyjęcie i – w miarę potrzeb - aktualizacja szczegółowych programów i planów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji w zakresie celów wskazanych w Strategii w poszczególnych dziedzinach (np. pomocy społecznej, ochrony środowiska, rewitalizacji, gospodarki niskoemisyjnej oraz pozostałych strategii i programów jednorocznych).

Ważnym aspektem wdrażania Strategii jest również zachęcanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w planowaniu i realizacji zaplanowanych działań, przyczyniających się do rozwoju społeczno – gospodarczego Gminy Szypliszki. Pełna wersja Strategii znajdować się będzie na stronie internetowej gminy, co umożliwi wszystkim zainteresowanym zapoznanie się z jej treścią.

Monitoring wdrażania Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami i celami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji oraz danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji działań i osiągnięcia celów,
- prognozowanie możliwych zmian warunków realizacji Strategii,
- podjęcie czynności naprawczych i zabezpieczających,
- informowanie lokalnej społeczności o osiągniętych efektach,
- zapewnienie spójności różnych dokumentów programowych.

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości Strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i działań strategii, rozwiązywanie problemów. Ewaluacji podlegać będzie: materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen; oraz ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

Sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji będzie realizowana w okresach rocznych. Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie będzie Wójt Gminy Szypliszki, który realizuje swoje zadania poprzez jednostki podległe.

Ponadto do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących ze sprawozdań i raportów. Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania Strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych w niej działań. Informacje o realizacji Strategii będą zawarte w sporządzanym rokrocznie raporcie o stanie gminy.

Prowadzony monitoring pozwoli na wykrycie zagrożenia w zakresie braku realizacji danego celu i osiągnięcia założonych wskaźników oraz na ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji działań lub podmiotów współpracujących przy ich realizacji. W ostatnim roku badania stopnia realizacji założeń Strategii, tj. 2030 r. sporządzony zostanie raport z ewaluacji zawierający podsumowanie efektów wybranych do realizacji działań w całym okresie jej wdrażania. Pozwoli to uzyskać pełny obraz i ocenę realizacji założeń Strategii. Będzie on również określał wnioski i rekomendacje, które pozwolą usprawnić proces wdrażania Strategii na kolejne lata.

7. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Środki zabezpieczające realizację zadań zapisanych w poszczególnych celach operacyjnych pochodzić będą z następujących źródeł:

- a) z programów pomocowych UE,
- b) z programów rządowych,
- c) z budżetu państwa,
- d) z budżetu Gminy Szypliszki,
- e) z budżetu partnerów projektów,
- f) ze środków zaangażowanych przez krajowych i zagranicznych inwestorów prywatnych,
- g) z krajowych i zagranicznych organizacji pozarządowych,
- h) od instytucji finansowych i funduszy inwestycyjnych.

Główne źródła finansowania działań oraz wkładu własnego stanowi budżet gminy. Część działań przewidzianych w Strategii należy do zadań realizowanych w ramach bieżącej działalności gminy. Wobec tego środki na te działania pochodzić będą z dochodów własnych. Realizacja części działań zakłada również współpracę z innymi jednostkami organizacyjnymi, spółkami komunalnymi, stowarzyszeniami, pozostałymi partnerami. Współpraca ta może również opierać się na wspólnym finansowaniu działań, przekazaniu dotacji na ich realizację.

Gmina Szypliszki zakłada ponadto pozyskanie środków finansowych z funduszy europejskich, w tym w ramach programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027 oraz innych programów finansowanych z Funduszy Unii Europejskiej. Precyzyjne określenie wszystkich konkretnych funduszy, ze względu na ich różnorodność jest właściwie niemożliwa.

8. PROCES TWORZENIA STRATEGII

Pierwszym etapem prac nad przygotowaniem Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 było przyjęcie Uchwała Nr XLVI/335/2024 Rady Gminy Szypliszki z dnia 30 stycznia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

Podczas badania ankietowego zebrano 53 ankiet.

21 marca 2024 r. w Sali Konferencyjnej Urzędu Gminy Szypliszki ul. Suwalska 21, 16-411 Szypliszki) odbyło się spotkanie konsultacyjno – informacyjne dotyczące opracowania Diagnozy społecznej do Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024 – 2030. W czasie spotkania mieszkańcy zgłosili zadania, które ich zdaniem powinny zostać przeprowadzone na terenie gminy do 2030 r.

W kolejnym etapie prac została przygotowana Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Szypliszki oraz projekt Strategii Rozwoju Gminy Szypliszki na lata 2024-2030.

9. SPIS TABEL I RYSUNKÓW

TABELA 1. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	7
TABELA 2. JEDNOLITE CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH	16
TABELA 3. CELE ŚRODOWISKOWE - JEZIORA	17
TABELA 4. CELE ŚRODOWISKOWE - RZEKI	17
TABELA 5. STAN LUDNOŚCI ZAMIESZKUJĄCEJ TEREN GMINY SZYPLISZKI W LATACH 2017 – 2022	24
TABELA 6. ZASOBY MIESZKANIOWE W LATACH 2016 – 2022	27
TABELA 7. LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W LATACH 2017 – 2023	28
TABELA 8. GOSPODARSTWA ROLNE OGÓŁEM	30
TABELA 9. SZKOŁA PODSTAWOWA W SŁOBÓDCE, LICZBA UCZNIÓW	36
TABELA 10. SZKOŁA PODSTAWOWA W KALETNIKU, LICZBA UCZNIÓW	37
TABELA 11. PROJEKTY PLANOWANE DO REALIZACJI NA TERENIE GMINY DO 2030 R.	62
RYSUNEK 1. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY	78
RYSUNEK 2. OBSZARY WIEJSKIE W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM, W TYM PRZYRODNICZO CENNE ..	81
RYSUNEK 3. OBSZARY ZAGROŻONE TRWAŁĄ MARGINALIZACJĄ W WOJEWÓDZTWIE PODLASKIM WG GMIN	82

ZAŁĄCZNIK NR 1. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY SZYPLISZKI
